

201

Nowe Guty występuje zamknięte składowisko nieużytecznych środków ochrony roślin zwane mogilnikiem. Wpływ tego obiektu na środowisko nie jest znany, ale zapewne stanowi on zagrożenie. Zarząd Województwa przeprowadził działania zmierzające do likwidacji mogilników na terenie województwa, w tym i mogilnika w Nowych Gutach. Ze strumienia odpadów komunalnych odpady niebezpieczne na terenie gminy nie są wybierane, ale uruchomienie selektywnej zbiórki odpadów pozwoli wysegregować poszczególne rodzaje odpadów i nie dopuścić do ich złożenia na składowisku. Odpady niebezpieczne przemysłowe powstające w toku działalności gospodarczej muszą być zbierane przez ich wytwórców, a następnie przekazywane uprawnionemu odbiorcy. Wytwórcy odpadów zobowiązani są do przekazywania Marszałkowi Województwa rocznych sprawozdań o ilości wytwarzanych odpadów. Wobec braku wywiązywania się przez podmioty wytwarzające odpady na terenie gminy z tego obowiązku, stan wiedzy o ilościach i rodzajach wytwarzanych odpadów przemysłowych jest niewielki.

Wyrazem zaprzestania degradacji i dewastacji środowiska naturalnego jest opracowanie Programu Ochrony Środowiska Gminy Orzysz na lata 2004-2007 z uwzględnieniem perspektywy 2008-2013. Program w szczegółowy sposób przedstawia zadania do realizacji, wyznacza jednostki odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań, przedstawia szacunkowy koszt oraz źródła finansowania. Harmonogram realizacji celów i zadań przewiduje m.in.:

- Zachowanie obecnych walorów krajobrazowych gminy, zachowanie unikatowych roślin występujących na terenie gminy, zachowanie aktualnych form ochrony terenów występowania zwierząt;
- Zwiększenie lesistości i ochronę lasów;
- Utrzymanie dobrej jakości wód powierzchniowych lub poprawę jakości;
- Przejęcie zarządzania częścią jeż. Śniardwy;
- Zwiększenie stopnia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;
- Stworzenie koncepcji ucieplnienia miasta;
- Ograniczenie strat energii w systemach cieplnych, poprawę parametrów termoizolacyjnych budynków (np. poprzez docieplanie);
- Zmniejszenie wodochłonności, ograniczenie materiałochłonności i ograniczenie zużycia energii;
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza;
- Zwiększenie stopnia zwodociągowania gminy;
- Zwiększenie stopnia skanalizowania miejsc nie objętych tą metodą odbioru ścieków;
- Rozwinięcie systemu edukacji ekologicznej i wiedzy o środowisku miasta.

Komunikacja

Przez gminę Orzysz przebiega droga krajowa 16, stanowiąca drogę wschód-zachód dla całego regionu Warmii i Mazur. Druga ważna droga o kierunku północ-południe przebiega przez miasta Pisz-Orzysz-Giżycko-Węgorzewo. Istniejąca sieć dróg (krajowych, powiatowych i gminnych) jest wystarczająca. Nie jest natomiast wystarczający stan techniczny nawierzchni dróg, większość wymaga modernizacji. Na terenie samego miasta Orzysz 70% nawierzchni bitumicznej dróg kwalifikuje się do naprawy. Orzysz posiada połączenia kolejowe - miasto stanowi przystanek na trasie Mrągowo-Ełk. Obecnie częstotliwość kursowania pociągów jest mała z powodu niskiej rentowności trasy.

Gospodarka ciepła

Największa w gminie kotłownia znajduje się w Orzyszu i eksploatowana jest przez Zakład Energetyki Ciepłej sp. z o.o. Kotłownia dysponuje trzema kotłami (KRm-2,5) i 2 (KRm-2,9) o łącznej mocy 8,32 MW i sprawności 78%. Kotły zasilane są miałem węglowym. Roczne zużycie paliwa kształtuje się na poziomie 3 tys. Mg. Spaliny odprowadzone są do środowiska poprzez emiter o wysokości 52 m wyposażony w urządzenie redukcyjne typu multicyklon MGK-12 o sprawności 90%. Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są cztery kotłownie wojskowe (użytkujące 12 kotłów o łącznej mocy 12,64 MW, kotłownie te zasilane są olejem opałowym lekkim) oraz kotłownia lokalna (olejowa) w Okartowie.

Gazyfikacja

Gmina Orzysz nie jest zgazyfikowana. Planowane w infrastrukturze regionalnej główne nitki gazociągów przebiegają poza terenami gminy.

Gospodarka odpadami stałymi

Gmina posiada wysypisko odpadów komunalnych, zlokalizowane w rejonie wsi Góra. Teren składowiska odpadów ma zajmować 4 ha. W roku 1997 oddano do użytku pierwszą kwaterę, z dnem basenu składowego uszczelnionym folią, drenażem na odcieki, zbiornikami na odcieki, drogami dojazdowymi oraz niezbędną infrastrukturą. W 2000 roku zakończono drugi etap budowy wysypiska (wodociąg do wysypiska, kolektor na odcieki, stanowisko do segregacji odpadów, wykonanie 7 piezometrów).

Energetyka

Istniejąca sieć energetyczna - jej układ i stan nie zapewniają odbiorcom z terenów wiejskich gminy wystarczających dostaw energii elektrycznej. Wymagana jest reelektryfikacja gminy.

Na terenach miejskich poziom ilości odbiorców indywidualnych energii kształtował się w okresie ostatnich pięciu lat na podobnym poziomie, przy nieznacznym spadku zużycia energii elektrycznej. Dokładne dane znajdują się w poniższych tabelach.

Tabela 8. Odbiorcy indywidualni energii elektrycznej

Miasto	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r
Biała Piska	1311	1318	1316	1269	1266
Orzysz	2072	2091	2127	2104	2031
Pisz	5915	5956	6220	6079	6148
Ruciane-Nida	1595	1623	1383	1603	1597

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 9. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w MW*h)

Miasto	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r	1999=100%
Biała Piska	2217	2268	2291	2216	2377	107%
Orzysz	4171	4140	4182	4038	4083	98%
Pisz	10111	10354	11082	10569	10858	107%
Ruciane-Nida	2549	2611	2179	2492	2607	102%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Telefonizacja

Stopień telefonizacji gminy nie jest wystarczający. Liczba abonentów na 1000 mieszkańców wynosi 167,7 przy średniej dla województwa 227,7. Cała powierzchnia gminy pokryta jest zasięgiem działania sieci telefonii komórkowych.

Tereny inwestycyjne w gminie

Gmina Orzysz dysponuje znaczną ilością terenów pod potencjalne inwestycje. Na podstawie opracowanego „Studium zagospodarowania przestrzennego”, wyodrębniono na obszarze gminy 6 stref o zróżnicowanych zasadach zagospodarowania i polityki przestrzennej. Jako zasadniczy teren pod inwestycje uznano strefę VI – miejską. Możliwe są również inwestycje w strefie I – parkowej, II – parkowo-ochronnej, III – krajobrazowej oraz IV – osadniczo-rolniczej, głównie na terenach osadniczych powyższych stref i często na ściśle określonych warunkach.

Strefy ochrony konserwatorskiej

Ogółem na terenie gminy Orzysz w skład zasobów obiektów zabytkowych i kulturowych wchodzi 252 obiekty, w tym 79 zlokalizowanych jest na terenie miasta Orzysz. Najważniejsze zabytki z terenu gminy to:

- Kościół Matki Boskiej Szkaplerznej (dawny kościół ewangelicki) w Orzyszu. Został zbudowany w XVI wieku, odrestaurowany w 1872r. We wnętrzu zachował się późnorenesansowy ołtarz oraz dzwon z 1603 r.;
- Kościół pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa z przełomu XIX i XX w. W Orzyszu;
- Barokowy kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Okartowie (wybudowany w 1799 r., odnowiony w latach 1914-1923, wnętrze kościoła pokrywa bogata polichromia. We wnętrzu znajduje się barokowy ołtarz, zabytkowa chrzcielnica oraz duże drewniane świeczniki);
- Kościół pod wezwaniem Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Klusach z 1887 r.;
- Zespół dworski w Ubliku (pozostałości) z poł. XIX w., park dworski w Ubliku i Wężewie.

Poza tym na terenie gminy znajdują się 4 cmentarze oraz bunkry z czasów I wojny światowej (linia umocnień Okartowo-Cierzpięty).

2.1.6. Główne problemy zidentyfikowane w obszarze zagospodarowania przestrzennego

Wśród głównych źródeł problemów zagospodarowania przestrzennego w gminie Orzysz najczęściej zwraca się uwagę na problemy związane z ochroną środowiska naturalnego i wynikające z niej konsekwencje w postaci degradacji zasobów naturalnych będących we władaniu gminy. Jako jeden z podstawowych problemów jest brak zorganizowanej zbiórki odpadów, która objęłaby wszystkich mieszkańców gminy. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest ciągle powiększająca się liczba i powierzchnia dzikich wysypisk śmieci, stanowiących ogromne zagrożenie dla fauny i flory, ale również jest czynnikiem obniżającym atrakcyjność turystyczną regionu. Niewątpliwie problem ten wymaga szybkich działań korygujących. Na terenie gminy i miasta Orzysz nie przeprowadza się zorganizowanej segregacji śmieci, co powoduje szybkie zapelnianie się istniejących składowisk oraz niemożliwość przynajmniej częściowego odzyskania materiałów podlegających recyklingowi. Taki stan powoduje zwiększanie się stopnia pilności rozpoczęcia prac modernizacyjnych na składowisku w miejscowości Góra.

Osobnym i bardzo ważnym problemem jest likwidacja składowiska zlokalizowanego w miejscowości Nowe Guty. Na wagę tego problemu ma niewątpliwie wpływ fakt braku oceny wpływu składowiska na środowisko naturalne. Zarząd Województwa przeprowadził działania zmierzające do likwidacji wszystkich mogilników na terenie województwa, w tym i mogilnika w Nowych Gutach.

W dalszym ciągu występuje niedostateczny poziom edukacji zarówno dzieci, młodzieży jak i dorosłych w zakresie właściwego postępowania z odpadami, konieczności ich selektywnej zbiórki, jak również ich wpływu na środowisko naturalne. Bez przeprowadzonej zaplanowanej na szeroką skalę akcji edukacyjno-informacyjnej trudno będzie rozwiązać powyższe problemy, szczególnie te związane z występowaniem i tworzeniem się nowych nielegalnych wysypisk śmieci.

Kolejnym problemem związanym ze sferą zagospodarowania przestrzennego jest niewielka długość kanalizacji deszczowej oraz niewystarczająca długość kanalizacji odprowadzająca ścieki do oczyszczalni. Powiązany z tym jest również problem niskiego zwodociągowania, a szczególnie skanalizowania gminy, który powoduje konieczność wykonywania zrzutów niedostatecznie lub całkowicie nieczyszczonych ścieków do cieków wodnych. Dużym problemem związanych ze infrastrukturą techniczną jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura odprowadzająca ścieki bytowo-gospodarcze z terenów zwodociągowanych oraz z obszarów rekreacji indywidualnej oraz zbiorowej. Konsekwencją braku odprowadzania czy zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków do cieków wodnych jest postępująca degradacja zasobów wodnych gminy, a tym samym pogorszenie się warunków życia mieszkańców oraz oferty turystycznej.

Bardzo ważną sferą problemową jest permanentnie ulegający degradacji stan dróg krajowych, powiatowych oraz gminnych. Jest to niezwykle ważny czynnik mający wpływ na konkurencyjność regionu. Bez odpowiedniej infrastruktury drogowej, spełniającej normy unijne trudno będzie gminie przyciągnąć nowych inwestorów, o zasięgu działania wykraczającym poza region. W konsekwencji nie powstaną nowe miejsca pracy, co doprowadzi do pogłębiania się problemów ze sfery społecznej.

Kolejną sferą problemową jest konieczność uzdatniania wydobywanych wód podziemnych, wynikająca z podwyższonej zawartości związków żelaza i manganu. Dominujący w gminie system ogrzewania mieszkań węglem kamiennym powoduje dużą emisję gazów, szczególnie w okresie zimowym, stanowiąc duże zagrożenie dla środowiska oraz dla zdrowia mieszkańców.

2.2. Sfera gospodarcza

Kolejną, najważniejszą z punktu widzenia realizacji programów rewitalizacyjnych na obszarach powojennych i poprzemysłowych, sferą poddaną analizie, jest sfera gospodarcza. Celem przeprowadzonej poniżej analizy jest określenie dynamiki rozwoju miasta i wskazanie tych obszarów, które mogą decydować o przyszłej dynamice rozwoju gospodarczego. Ważnym aspektem będzie wskazanie instrumentów i narzędzi dostarczanych przez miasto lub inne podmioty, działające na rzecz intensyfikacji działalności gospodarczej prowadzonej w mieście, opierającej się w szczególności na wypracowanych przez wiele lat przewagach konkurencyjnych.

2.2.1. Struktura działalności gospodarczej. Zmiany i trendy

Orzysz jest miastem handlowo-usługowym, natomiast gmina ma charakter rolniczo-turystyczny. W ostatnich latach na terenie gminy Orzysz znacznie rozwinęła się sieć sklepów i punktów usługowych, natomiast atrakcyjne położenie wśród jezior sprzyja rozwojowi turystycznemu. Według danych z Urzędu Miejskiego w Orzyszu na terenie gminy (stan z czerwca 2004 r.) zarejestrowane w systemie REGON były 402 podmioty gospodarcze (na terenie powiatu piskiego 31 grudnia 2003 zarejestrowanych było 4105 podmiotów gospodarczych). Strukturę podstawowych branż przedstawiono wykorzystując metodę wskaźnika lokalizacji. Wskaźnik lokalizacji (*location quotient*) określa poziom koncentracji zmiennej na danym obszarze w odniesieniu do obszaru referencyjnego (powiatu piskiego). Jako zmienną analizowaną przyjęto liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w powiecie piskim w latach 1999 i 2003. Do celów analizy wybrano sekcje: przetwórstwo przemysłowe (D), budownictwo (F), handel i naprawy (G), hotele i restauracje (H), transport, gospodarka magazynowa i łączność (I), obsługa nieruchomości i firm (K) oraz sekcja pozostała działalność usługowa (O). Podmioty zarejestrowane w przedstawianych sekcjach skupiają ok. 77,6% ogółu podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w powiecie piskim.

$$LQ = \left(\frac{E'_{ib}}{E'_b} \right) : \left(\frac{E'_{ir}}{E'_r} \right)$$

gdzie:

LQ – wskaźnik lokalizacji,

E_{ib} – zmienna w sekcji i, w obszarze b, w danym okresie t,

E_b – zmienna we wszystkich sekcjach w badanym obszarze b, w danym okresie t,

E_{ir} – zmienna w sekcji, w okresie referencyjnym r, w danym okresie t,

E_r – zmienna we wszystkich sekcjach w obszarze referencyjnym r, w danym okresie t.

W celu scharakteryzowania kierunku zmian jakie nastąpiły w gminie Orzysz w latach 1999-2003, obliczono dynamikę wskaźnika lokalizacji według wzoru:

$$\Delta LQ = \frac{(LQ_{t+1} - LQ_t)}{LQ_t}$$

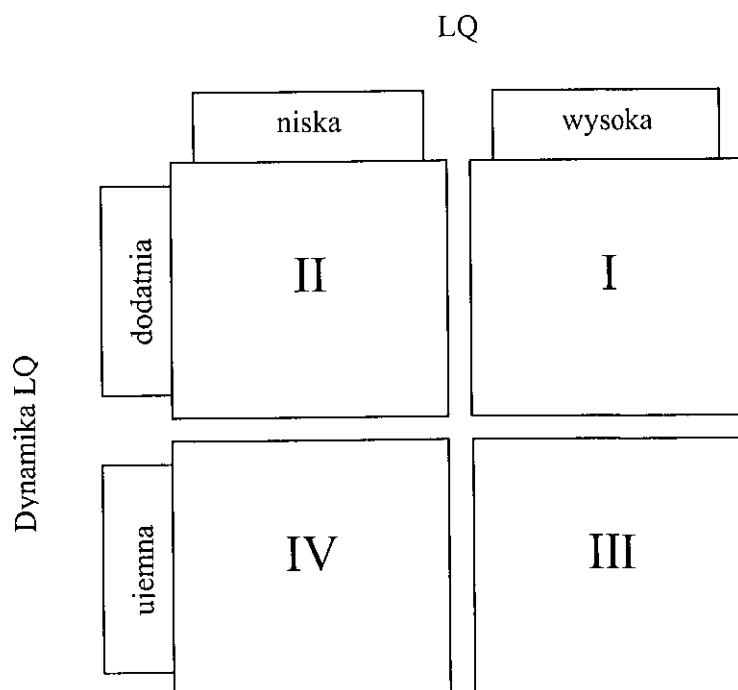
gdzie:

ΔLQ - dynamika wskaźnika lokalizacji w danym okresie,

LQ_{t+i} - ostatni rok analizowanego okresu (2003),

LQ_t – pierwszy rok analizowanego okresu (1999).

Analiza wartości wskaźnika lokalizacji oraz jego dynamiki w danym okresie pozwala na zakwalifikowanie poszczególnych sekcji do jednej z czterech grup.

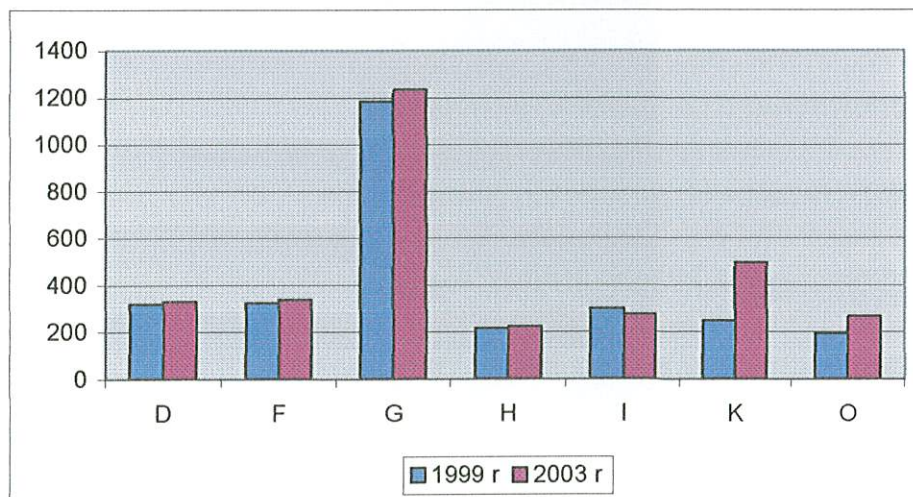

Najbardziej pożądaną sytuację przedstawia grupa I, do której zaliczono podmioty o wskaźniku $LQ > 1$ posiadające dodatnią dynamikę rozwoju ($ALQ > 0$). Podmioty zarejestrowane w sekcjach zakwalifikowanych do tej grupy można określić jako rozwijające się. Grupa II obejmuje sekcje, które charakteryzowały się niskim poziomem lokalnej koncentracji ($LQ < 1$), lecz wykazywały dodatnią dynamikę rozwoju. Sekcje podmiotów zaliczonych do grupy II mogą stać się potencjalnym źródłem rozwoju lokalnej gospodarki. Do grupy III zaliczono podmioty gospodarcze, które na początku analizowanego okresu (1999 r.) wykazywały wysoki wskaźnik koncentracji, ale ich znaczenie gospodarcze znacznie zmniejszyło się, co wyraża ujemna dynamika ich rozwoju ($ALQ < 0$). Najmniejsze znaczenie dla ekonomicznego rozwoju lokalnej gospodarki posiadają podmioty o niskiej wartości wskaźnika lokalizacji i ujemnej jego dynamice zaliczone do grupy IV.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w powiecie piskim, wg stanu na dzień 31 grudnia 1999 r., wynosiła 3390 (łącznie z osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą). W 2003 r. liczba podmiotów zwiększyła się i wynosiła 4105.

Z wybranych do analizy sekcji blisko 39% podmiotów zarejestrowanych było w sekcji (G) handel i naprawy, 16% w sekcji obsługa nieruchomości i firm (K), 10,8% w sekcji (F) budownictwo oraz 11% w sekcji (D) przetwórstwo przemysłowe. Ogółem w sektorze usług zarejestrowanych było ok. 89% podmiotów.

Rysunek 5. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w podstawowych sekcjach PKD w powiecie piskim, w latach 1999 i 2003.

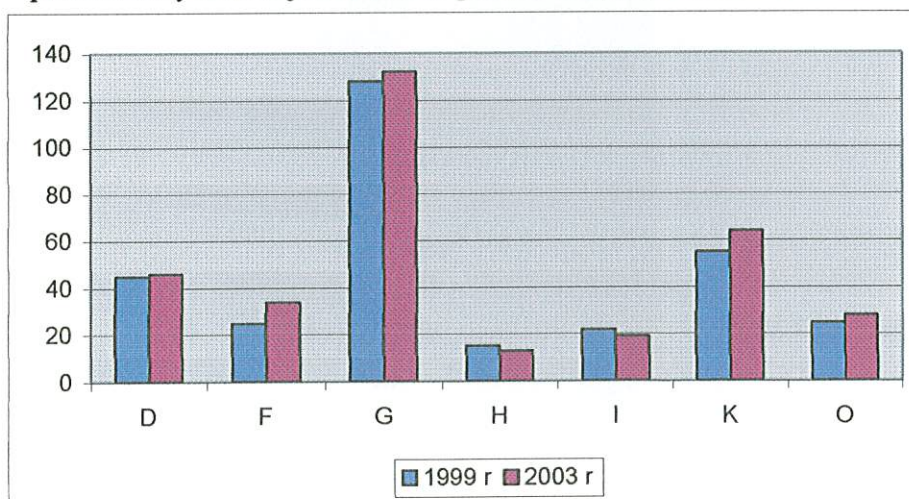
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Największy przyrost liczby podmiotów (wzrost w stosunku do 1998 r. o 116%) zanotowano w sekcji obsługa nieruchomości i firm (K). O ok. 35% zwiększyła się liczba podmiotów w sekcji pozostała działalność usługowa (O), a o ok. 11% w sekcji przetwórstwo przemysłowe (D). Spadek liczby podmiotów gospodarczych zanotowano w sekcji transport, gospodarka magazynowa i łączność (I) oraz w sekcji budownictwo (F).

W gminie Orzysz w 2003 r. w wybranych do analizy sekcjach działalności zarejestrowanych było 552 podmioty gospodarcze, w tym ok. 37% w sekcji handel i naprawy (G), 15,8% w sekcji obsługa nieruchomości i firm (K), 14,3% w sekcji przetwórstwo przemysłowe (D) oraz ok. 11% w sekcji budownictwo (F). Najmniejszą popularnością cieszyła się działalność w zakresie prowadzenia hoteli i restauracji (H) oraz transportu, gospodarki magazynowej i łączności (odpowiednio 4,9% oraz 7,4%).

Na przestrzeni lat 1999-2003 największe zmiany dokonały się w sekcjach budownictwo (F) wzrost liczby podmiotów o 62% i obsługa nieruchomości i firm (K) wzrost o 18%. Zmniejszenie liczby firm zaobserwowano w sekcjach hotele i restauracje (H), handel i naprawy (G) oraz (D) przetwórstwo przemysłowe.

Rysunek 6. Zmiany liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w podstawowych sekcjach PKD w gminie Orzysz, w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W analizowanym okresie, tj. w latach 1999-2003 w gminie Orzysz liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON zwiększyła się z 492 do 552, co stanowiło wzrost o 112. Zaobserwowany wzrost nastąpił głównie na obszarach wiejskich gminy (o 121%).

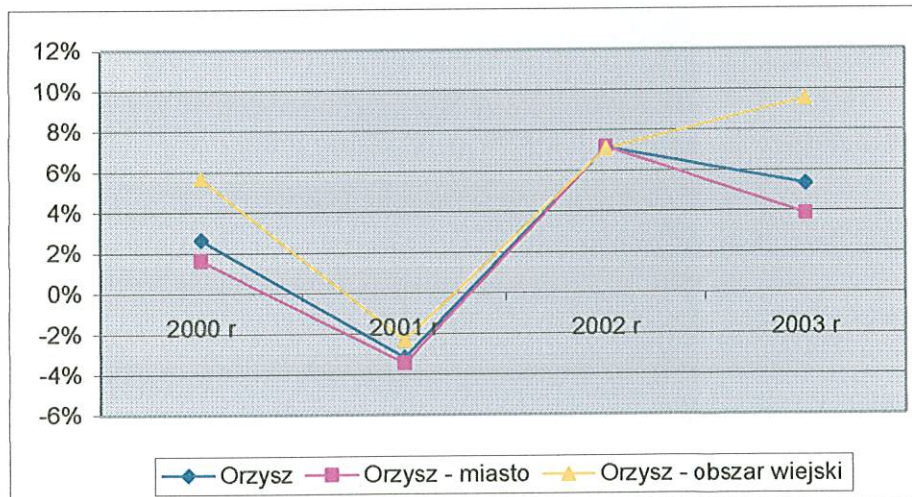
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON

Nazwa gminy	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r	1999=100%
Biała Piska	393	423	488	501	525	134%
Biała Piska - miasto	229	240	271	277	279	122%
Biała Piska - obszar wiejski	164	183	217	224	246	150%
Orzysz	492	505	489	524	552	112%
Orzysz - miasto	369	375	362	388	403	109%
Orzysz - obszar wiejski	123	130	127	136	149	121%
Pisz	1727	1801	1905	2117	2239	130%
Pisz - miasto	1446	1495	1580	1715	1786	124%
Pisz - obszar wiejski	281	306	325	402	453	161%
Ruciane-Nida	778	812	765	798	789	101%
Ruciane-Nida - miasto	456	478	459	474	475	104%
Ruciane-Nida - obszar wiejski	322	334	306	324	314	98%
Powiat piski	3390	3541	3647	3940	4105	121%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Dynamika zmian w ilości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON zaprezentowana została na poniższym rysunku – rok poprzedni równa się 100%.

Rysunek 7. Dynamika zmian ilości podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W analizowanym okresie, tj. w latach 1999-2003 w gminie Orzysz liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON zwiększyła się z 492 do 552, co stanowiło wzrost o 112. Zaobserwowany wzrost nastąpił głównie na obszarach wiejskich gminy (o 121%).

Zastanawiający jest spadek wielkości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON w roku 2001.

W gminie Orzysz do grupy firm rozwojowych i konkurencyjnych zaliczono pomioty zarejestrowane w sekcji budownictwo (F). Do grupy tej pomimo niewielkiego spadku liczby podmiotów zaliczyć można także sekcję przetwórstwo przemysłowe (D). W wymienionych sekcjach wartość oraz dynamika wskaźnika lokalizacji są korzystne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego gminy Orzysz. W okresie 1999-2003 znacznie zmniejszyła się dynamika przyrostu liczby firm zarejestrowanych w sekcjach obsługa nieruchomości i firm oraz w sekcji (O) pozostała działalność usługowa. Najslabszą pozycję konkurencyjną zanotowano w przypadku sekcji (H) hotele i restauracje.

W analizowanym okresie czasu 1999-2003 udział sektora publicznego w liczbie zarejestrowanych podmiotów w systemie regon kształtował się na poziomie od 9% na obszarze miejskim w Orzyszu poprzez 7-8% na terenie gminy do 3-4% na obszarach wiejskich. Wielkości te kształtują się na podobnym poziomie na terenie całego powiatu. Dokładną strukturę przedstawia poniższa tabela. Liczba podmiotów sektora publicznego w mieście Orzysz zmalała blisko, o 8%, gdy w tym samym czasie sektor prywatny zwiększył się o 11% w mieście i o 21% na obszarze wiejskim gminy.

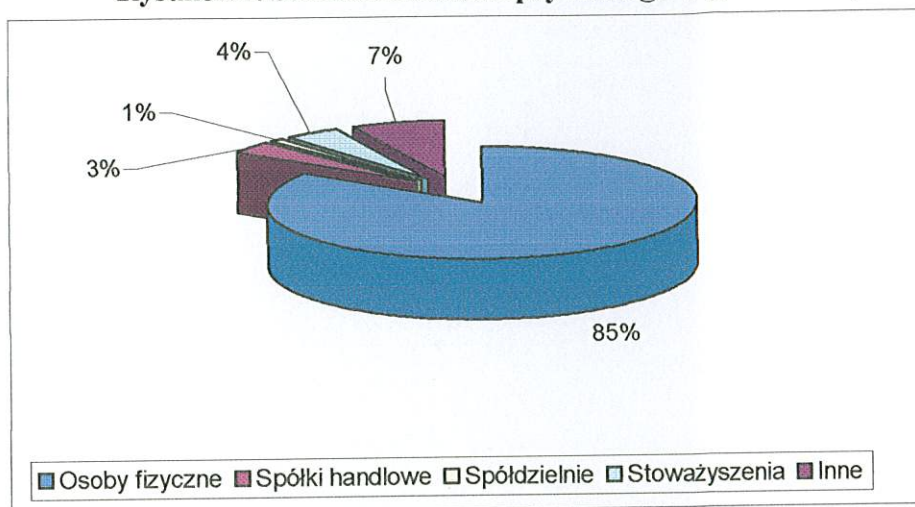
Tabela 11. Udział sektora publicznego w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON

Nazwa gminy	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r
Orzysz	8%	8%	7%	7%	7%
Orzysz - miasto	9%	9%	9%	9%	8%
Orzysz - obszar wiejski	5%	3%	3%	4%	4%
powiat piski	5%	5%	7%	8%	7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Dokładną strukturę sektora prywatnego w roku 2003 (31 XII) w gminie Orzysz kształtuje się w identyczny sposób. Dominującą formą prawną są osoby fizyczne.

Rysunek 8. Struktura sektora prywatnego w gminie Orzysz

Taki stan rzeczy odzwierciedla ogólne tendencje panujące w gospodarce, gdzie najbardziej konkurencyjnymi i wytwarzającymi największą część Produktu Krajowego Brutto podmiotami są właśnie najmniejsze przedsiębiorstwa, które jednocześnie najbardziej elastycznie potrafią reagować na zmiany zachodzące na rynku.

Jednym z podstawowych wskaźników ilustrujących stan lokalnej gospodarki jest poziom **aktywizacji gospodarczej**, liczony jako liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców. Wyraża on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej, jak również zaufanie do sytuacji na rynku.

Tabela 12. Poziom aktywizacji gospodarczej: ilości podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w bazie REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	1999 r	2000 r	2001r	2002r	2003r
Biała Piska - miasto	571	596	675	672	684
Orzysz - miasto	602	613	596	653	684
Pisz - miasto	736	761	800	892	929
Ruciane-Nida - miasto	841	877	849	949	954
Średnia dla obszaru miejskiego powiatu Piskiego	710	734	758	832	861

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z powyższą tabelą wskaźnik aktywizacji gospodarczej jest bardzo niski w porównaniu nawet do średniej dla całej grupy. Pozytywną prognozę stanowi jedynie fakt ciągłego wzrostu wskaźnika, a integracja z UE daje nadzieję na aktywizację gospodarczą społeczeństwa Orzysza. Poziom aktywizacji gospodarczej jest tylko jednym ze wskaźników obrazujących

aktywność biznesową populacji. Ważnym wskaźnikiem dodatkowym jest tzw. indeks PEAI (Present Economic Activity Index – wskaźnik aktualnej aktywności gospodarczej), obliczamy jako procentową zmianę ilości firm na 10 tys. mieszkańców w ostatnich trzech latach. PEAI powyżej 9% oznacza pomyślną koniunkturę, a powyżej 15% gwałtowny rozwój. Jest on widoczny w poniższej tabeli.

Tabela 13. Indeks PEAI: procentowy przyrost ilości firm w przeliczeniu na 10 tys. ludności w ostatnich 3 latach

Nazwa gminy	Saldo nowych firm za ostatnie 3 lata	
	Ilość nowych firm	przyrost procentowy (indeks PEAI)
Biała Piska - miasto	8	2,9%
Orzysz - miasto	41	10,2%
Pisz - miasto	206	11,5%
Ruciane-Nida - miasto	16	3,4%
Średnia dla obszaru miejskiego powiatu Piskiego	271	9,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując indeks PEAI miasto Orzysz kształtuje się powyżej średniej. Warto zauważyć, że nie ma prostej korelacji między poziomem aktywizacji gospodarczej a indeksem PEAI. Należy to interpretować następująco: poziom aktywizacji to skumulowany przez wiele lat **dorobek aktywności lokalnego sektora gospodarczego**, natomiast PEAI obrazuje **aktualną dynamikę**. Na podstawie danych zawartych w powyższej tabeli, można więc wnioskować, że w Orzyszu rozwój sektora gospodarczego jest stabilny i sukcesywny.

2.2.2. Rynek pracy

Powiat Urząd Pracy w publikacji z kwietnia 2004 r. informował, że ogółem w powiecie piskim zarejestrowane były 7773 osoby bezrobotne, w tym 1441 w gminie Orzysz. Oznacza to, że wskaźnik stopy bezrobocia w powiecie, mierzony stosunkiem bezrobotnych do czynnych zawodowo, pozostawał na niezmiennym poziomie i wynosił 39,5%. Jest to wartość o ok. 8 punktów procentowych wyższa od poziomu bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim (31%) i aż o 19 punktów procentowych wyższa od średniej stopy bezrobocia w Polsce (20,5%). Pod względem liczby osób bezrobotnych powiat piski zajmuje 5. lokatę w województwie i 12. w kraju.

Liczba osób bezrobotnych w gminie Orzysz w 2004 r. wynosiła 1441 osób, co w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym stanowiło 24,4%. Według Narodowego Spisu

Powszechnego w 2002 r. stopa bezrobocia w gminie Orzysz kształtowała się na poziomie 36% (w Polsce w analogicznym okresie stopa bezrobocia wynosiła 21,2%). Najniższą stopę bezrobocia zarejestrowano w grupie osób z wykształceniem wyższym (5,2%), znacznie trudniej było znaleźć pracę osobom z wykształceniem średnim (stopa bezrobocia w tej grupie wyniosła 28,6%), zasadniczym zawodowym (43,5%). W najtrudniejszej sytuacji znajdowały się osoby z wykształceniem podstawowym i osoby bez wykształcenia szkolnego (stopa bezrobocia w tej grupie wynosiła 48,2%). Aktywność ekonomiczną ludności przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 14. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo		Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej		Wskaźnik zatrudnienia		Stopa bezrobocia	
		pracujący	bezrobotni		Gm. Orzysz (%)	Polska (%)	Gm. Orzysz (%)	Polska (%)	Gm. Orzysz (%)	Polska (%)
Ogoleni	7630	2571	1448	3375	54,4	55,5	34,8	43,7	36,0	21,2
Wyższe	459	348	19	81	81,9	81,4	77,7	75,8	5,2	6,9
Średnie	2076	1018	408	579	71,1	70,4	50,8	52,7	28,6	19,6
Zasadnicze zawodowe	1586	629	484	429	72,2	70,9	40,8	52,3	43,5	26,3
Podstawowe i bez wykształ. szkol.	3435	576	535	2282	32,7	17,9	17	13,1	48,2	24,1

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadzony w 2002 r.

Pracę łatwiej było znaleźć mężczyznom (32,1% bezrobotnych) niż kobietom (41,2%). Mężczyźni z wyższym wykształceniem szybciej znajdowali pracę (5% bezrobotnych) niż kobiety (5,4%). Znacznie trudniej jest kobietom posiadającym wykształcenie zasadnicze zawodowe. W tej grupie osób stopa bezrobocia wynosiła aż 57,1%, podczas gdy wśród mężczyzn posiadających to samo wykształcenie 36,6%. Jako główne przyczyny narastania bezrobocia w miejsko-wiejskiej gminie Orzysz można wymienić:

- Likwidacja nierentownych zakładów pracy,
- Utrata rynków zbytu przez zakłady, które były nastawione na eksport, zwiększenie wymagań pracodawców dotyczących kwalifikacji zawodowych pracowników, duży spadek popytu na siłę roboczą,
- Wyż demograficzny powodujący bezrobocie wśród młodych ludzi, niewystarczająca dynamika rynku pracy w procesie tworzenia nowych miejsc pracy.

2.2.3. Uwarunkowania budżetowe realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych

Pomimo, że program rewitalizacji musi być finansowany wspólnie przez inwestorów prywatnych, budżety publiczne i wkład środków strukturalnych Unii Europejskiej, głównym inicjatorem i najważniejszym inwestorem w infrastrukturę lokalną będzie miasto Orzysz. Miasto ze względu na swój potencjał gospodarczy, dysponuje budżetem, który pozwala na zaspokajanie bieżących potrzeb mieszkańców oraz realizację zadań inwestycyjnych.

Tabela 15. Dochody per capita gmin powiatu piskiego

Nazwa gminy	1996 r	1997 r	1998 r	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r	1999=100%
Biała Piska	782,36	958,47	1242,09	1073,23	1182,36	1237,61	1545,18	1617,45	192%
Orzysz	1022,10	1022,62	1152,80	949,62	1362,59	1194,26	1290,40	1341,27	123%
Pisz	629,55	881,77	990,31	954,78	1025,58	1063,07	1236,60	1668,37	263%
Ruciane-Nida	886,00	981,60	1204,86	1036,11	1014,26	1528,32	1746,44	1418,73	148%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

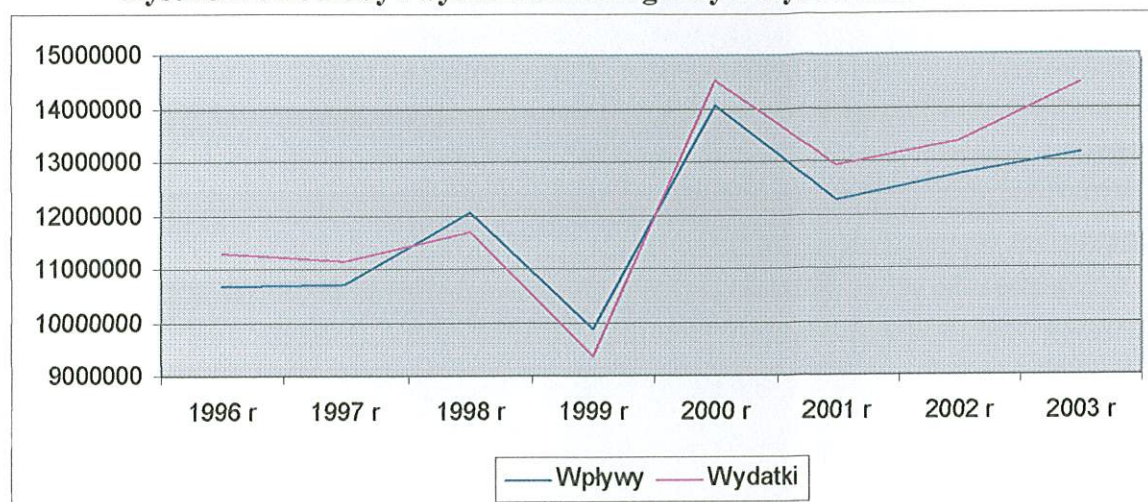
Tabela 16. Wydatki per capita gmin powiatu piskiego

Nazwa gminy	1996 r	1997 r	1998 r	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r	1999=100%
Biała Piska	778,95	946,24	1225,97	1086,85	1182,48	1457,65	1658,93	1603,24	191%
Orzysz	1079,94	1063,88	1119,17	901,42	1409,65	1258,35	1355,84	1473,48	128%
Pisz	609,47	881,95	1073,37	1057,69	1032,04	1035,25	1198,27	1805,61	294%
Ruciane-Nida	894,51	992,33	1167,17	1116,76	1153,66	1493,35	2271,08	1343,34	139%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza ex post budżetu gminy Orzysz wskazuje na dynamiczny wzrost dochodów i wydatków budżetu gminy w latach 1999-2000 przy jednoczesnym malejącym poziomie inflacji. W 2003 r. w odniesieniu do 1996 r. dochody wzrosły ok. 1,23 krotnie, w tym samym czasie wydatki gminy wzrosły 1,28 krotnie. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody gminy w 2003 r. kształtowały się na poziomie 1341,27 zł, natomiast wydatki wyniosły 1357,2 zł/1 mieszk. W 2004 r. znacznie zwiększył się poziom dochodów gminy, wskutek dodatkowych środków z tytułu opodatkowania terenów będących w administracji wojska. Poziom dochodów wzrósł do 2016,7 zł. w 2004 r. W tym samym czasie poziom wydatków ukształtował się na poziomie 1800,6 zł na 1 mieszkańca.

Rysunek 9. Dochody i wydatki budżetu gminy Orzysz w latach 1996-2003

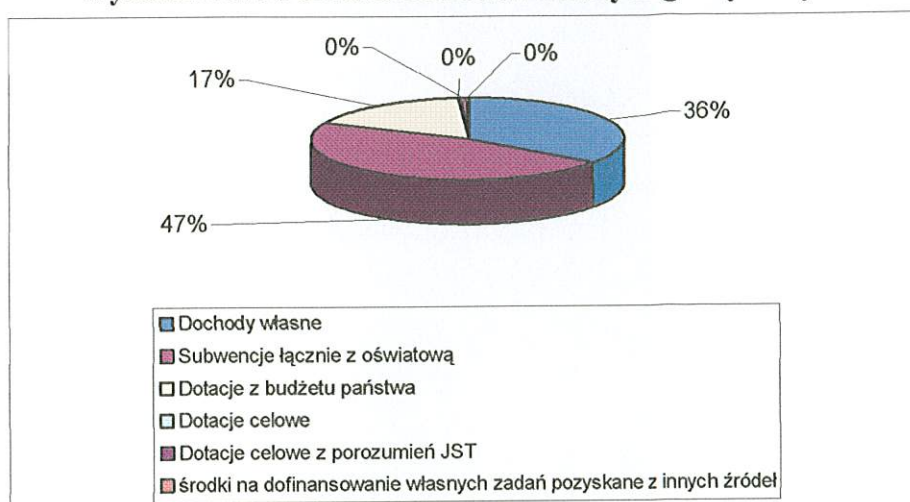

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W latach 2000-2003 poziom wydatków przewyższał nieznacznie dochody gminy, natomiast w 2004 r. wskutek napływu dodatkowych środków z tytułu opodatkowania terenów będących w administracji wojska, poziom dochodów i wydatków znacznie wzrósł (rys. 17). W 2004 r. w porównaniu do roku poprzedniego dochody na 1 mieszkańca wzrosły o ok. 719 zł, a wydatki o ok. 351 zł.

W 2004 r. planowane dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca powinny wynieść ok. 2016,7 zł, w tym samym czasie poziom wydatków ustalono na ok. 1800,6 zł. Dochody własne budżetu gminy, będące pochodną lokalnej aktywności gospodarczej, w dochodach ogółem stanowią 47,5%, natomiast subwencje i dotacje ok. 44,5%. Taka sytuacja powoduje, że gmina w znacznym stopniu uzależniona jest od napływu środków pochodzących z budżetu państwa. Ogranicza to poważnie jej samodzielność w kreowaniu własnego planu rozwoju.

Rysunek 10. Struktura dochodów własnych gminy Orzysz

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Tabela 17. Plan finansowy (lata 2002-2006) w tys. zł

Wyszczególnienie	Budżet gminy 2002 - 2003		Plan	Prognoza budżetu 2005-2006	
	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
2	3	4	3	6	7
A DOCHODY OGÓŁEM	12 734	13 159	20375	20468	20468
Dochody własne	3587	3230	9674	9178	9178
W tym z majątku gminy	543	496	377	200	200
Dochody z tytułu udziału, w podatk. stanów, dochód budż. państwa	1 113	1 171	1 634	1630	1 630
Subwencje	5304	6080	6852	6974	6974
Dotacje celowe na zadania zlecone	1660	1457	1652	1486	1 486
Dotacje celowe na zadania własne	1070	1221	529	1200	1 200
Inne dotacje	-	-	34	-	-
B WYDATKI OGÓŁEM	13379	14456	18 191	19 918	20194
Wydatki bieżące	12 184	12733	15308	17118	17394
Wydatki majątkowe	1 195	1723	2883	2800	2800
C. NADWYŻKA/DEFICYT (A-B)	-645	-1 297	+2184	+550	+274
D. F INANSOWANIE (D1-D2)	526	1265	-2332	-670	-364
D1. Przychody ogółem, w tym:	985	1 862	-	-	-
Kredyty bankowe	760	1405	-	-	-
Pożyczki	-	430	-	-	-
Nadwyżka z lat ubiegłych	-	-	-	-	-
Papiery wartościowe	-	-	-	-	-
Obligacje j.s.t.	-	-	-	-	-
Prywatyzacja majątku	-	-	-	-	-
Inne środki	225	27	-	-	-
D2. Rozchody ogółem, w tym:	459	597	2332	670	364
Splaty kredytu	307	404	2148	510	244
Splaty pożyczek	5	25	36	40	30
Splaty odsetek	147	168	148	120	90
Wykup papierów wartościowych	-	-	-	-	-
Wykup obligacji	-	-	-	-	-
Inne	-	-	-	-	-
DEŁUG NA KONIEC ROKU	2 767	3541	1 657	1 107	760
W tym: El. wymagalne	259	-	-	-	-

VI Wskaźnik długu do dochodu (póz. E1/póz. A) %	21,8	29,2	84	5,4	3,7
E2. SPŁATA ZADŁUŻENIA W CIĄGU ROKU	312	688	2184	550	274
Wskaźnik spłaty zadłużenia do dochodu (póz. E2/póz. A) %	2,5	5,2	10,7	2,3	1,3

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego

Tabela 18. Plan finansowy na lata 2004-2006 z uwzględnieniem harmonogramu działań

L.p.	Nazwa planowanego działania	Etapy realizacji	Całkowity koszt inwestycji	Koszty poniesione	Koszty UM do poniesienia w:		
					2004 r.	2005 r.	2006 r.
1	Wodociąg Okartowo- Nowe Guty ^a	2003-2005	1 293 234	3000	322 559		
2	Kanalizacja do wsi Ublik (doprojektowanie odcinka ok. 700 m + realizacja całości zadania)	2000-2006	1 530 789	10000		10000	1 510 789
3	Sieć wodociągowa do wsi Ublik (doprojektowanie odcinka ok. 700m + realizacja całości zadania)	2000-2006	773 276	10000		10000	753 276
4	Kolektor sanitarny Nowe Guty-Okartowo ^b	2002-2004	558 341	548 341	10000		
5	modernizacja drogi we wsi Góra (projekt + budowa)	2004-2006	475 000	0	20000	455 000	
6	Plany zagospodarowania przestrzennego	2002-2005	210 000	130 000	80000		
7	Pogram Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Gminy Orzysz na lata 2004-2006	2004-2006	1 884 317	0	30000	1 234 626	619 691
8	Remont budynku Urzędu Miejskiego i sali posiedzeń Rady Miejskiej	2004-2006	90000	0	30000	30000	30000
9	Remont budynku przy Szkole Podstawowej w Orzyszu ^c	2002-2005	620 000	320 000	100 000	100 000	
10	II etap realizacji remontu Szkoły Podstawowej w Orzyszu ^d	2004	1 153 170	0	288 293		
11	Modernizacja oświetlenia ulicznego ul. Mazurska, zakończenie budowy oświetlenia ulicznego na ul. Wyzwolenia	2003-2006	162 000	92 000	70 000		
12	Kanalizacja sanitarna na ul. Ciemiaka	2002-2006	300 661	8019			292 642
13	Zakończenie budowy kanalizacji sanitarnej na ul. Wojska Polskiego od ul. Moniuszki do granicy miasta — 3 przepompownie ścieków	2003-2006	109 474	3 477	105 997		
14	Kanalizacja sanitarna ul. 1-go Maja, Leśna- Elcka	2002-2006	1 421 099	17 141			1 403 958
15	Wodociąg ul. 1-go Maja „ Leśna- Elcka	2002-2006	517 616	17 141			500 475
16	Wykonanie ogrodzenia wokół targowiska miejskiego i utwardzanie nawierzchni gruntowej placu targowego	2004-2005	100 000	0	50 000	50 000	
	OGÓŁEM		11 198 977	1 159 119	1 106 849	1 889 626	5 110 831

* poziom dofinansowania 967 675 zł

^b inwestycja jest realizowana od 2002 r. zakończenie inwestycji (10 000 zł) zaplanowano na 2004 r. ^c inwestycja w trakcie realizacji-planowane zakończenie prac-2005 r. (dofinansowanie z zewnątrz 100 000 zł) poziom dofinansowania z zewnątrz 864 877

Brak wymaganego wkładu własnego gminy przy ubieganiu się o pomoc finansową w ramach ZPORR może być główną przyczyną niepowodzeń w realizacji projektów współfinansowanych ze środków strukturalnych UE. Jednostka ubiegająca się o pomoc finansową w ramach funduszy strukturalnych UE musi przedstawić wkład własny. Wysokość wkładu własnego jest zróżnicowana i uzależniona od realizowanego działania w ramach poszczególnych priorytetów. Jedną z metod pozyskania kapitału własnego jest emisja obligacji przychodowych.

Szczegóły dotyczące emisji obligacji, wykupu, obowiązków emitenta zawarte są w Ustawie o obligacjach, z dnia 29 czerwca 1995 r. (Dz. U. 1995, nr 83, póź. 420). Obligacja jest to papier wartościowy emitowany w serii, w którym emitent stwierdza, że jest dłużnikiem właściciela

obligacji, a więc obligatariusza, i zobowiązuje się wobec niego do spełnienia określonego świadczenia. Emisja obligacji jest pewnego rodzaju kredytem, jednak zaciągany nie w banku, lecz bezpośrednio u posiadaczy nadwyżek finansowych.

Bank udzielający kredytu występuje w roli pośrednika gromadzącego nadwyżki finansowe gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych, poza tym udzielając kredytu przejmuje ryzyko, za które pobiera odpowiednią marżę. Do marży z tytułu ryzyka dochodzą więc marża zysku dla banku i koszty prowizji, co powoduje, iż kredyt bankowy jest droższy niż emisja obligacji. W ostatnim czasie pojawiła się strona popytowa na tego rodzaju papiery wartościowe (m.in. instytucje OFE, TFI, TU).

2.2.4. Problemy zidentyfikowane w obszarze gospodarczym

Wynikiem wyżej przeprowadzonej analizy jest określenie tych cech i czynników sfery gospodarczej miasta, które mogą mieć największe odzwierciedlenie w procesach rewitalizacyjnych. Z tego względu lista problemów nie będzie obejmować wszystkich zidentyfikowanych w badanych obszarach, a jedynie te, które mają bezpośredni związek z wdrożeniem programu rewitalizacji. Wśród najważniejszych zidentyfikowanych problemów sfer gospodarczych zaakcentować należy szczególnie:

- Niską aktywność gospodarczą mieszkańców gminy, obawy przed podjęciem działalności na własny rachunek;
- Wysoką liczbę osób trwale pozostającą bez pracy (szczególnie wśród osób z wykształceniem podstawowym, bez wykształcenia oraz z wykształceniem średnim),
- Niski wskaźnik lokalizacji kapitału spoza gminy;
- Osłabienie dynamiki rozwoju firm prowadzących działalność w zakresie turystyki i rekreacji.

2.3. Sfera społeczna

Ostatnią sferą poddaną analizie, kluczową w formułowaniu zadań z zakresu rewitalizacji, jest sfera społeczna. Celem przeprowadzonej poniżej analizy jest określenie sytuacji demograficznej w mieście oraz najważniejszych potrzeb mieszkańców. Określone zostaną także obszary, co do których można uznać, iż są zagrożone procesami patologicznymi, negatywnie

wpływającymi na otoczenie. Analizie poddana zostanie również aktywność w sferze przestępstw w odniesieniu do poszczególnych miejsc ich występowania.

2.3.1. Struktura demograficzna

W gminie Orzysz w 2003 r. mieszkali 10103 osoby (dane GUS). Ludność zamieszkała w gminie stanowi 17,5% mieszkańców powiatu i 0,7% mieszkańców województwa. W gminie znajduje się 3248 gospodarstw domowych, w tym 699 gospodarstw rolnych (Narodowy Spis Powszechny, 2002).

Tabela 19. Zmiany w liczby ludności w gminach powiatu piskiego w latach 1996-2003

Nazwa gminy	1996 r	1997 r	1998 r	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r
Biała Piska	13425	13388	13163	13122	13071	13088	12510	12459
Biała Piska - miasto	4183	4187	4136	4103	4116	4121	4174	4137
Biała Piska - obszar wiejski	9242	9201	9027	9019	8955	8967	8336	8322
Orzysz	10450	10460	10450	10396	10314	10276	9868	9811
Orzysz - miasto	6257	6273	6278	6268	6249	6195	5974	5958
Orzysz - obszar wiejski	4193	4187	4172	4128	4065	4081	3894	3853
Pisz	27449	27502	27637	27673	27733	27791	27227	27258
Pisz – miasto	19625	19695	19889	19941	19953	19994	19496	19482
Pisz - obszar wiejski	7824	7807	7748	7732	7780	7797	7731	7776
Ruciane-Nida	9319	9355	9345	9323	9287	9258	8678	8625
Ruciane-Nida - miasto	5383	5403	5390	5374	5331	5294	4943	4891
Ruciane-Nida - obszar wiejski	3936	3952	3955	3949	3956	3964	3735	3734
Powiat piski	60643	60705	60595	60514	60405	60413	58283	58153

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Istotne znaczenie w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy ma ludność w wieku 20-39 lat. Na terenie gminy w tej grupie wiekowej znajdowało się 28,4% jej mieszkańców.

Pomiędzy 1996 r. a 2003 r. liczba ludności w gminie zmniejszyła się o ok. 0,9%. Przyrost naturalny kształtował się na poziomie od 12,5 os./1000 mieszk. w 1996 r. do 2,0 os./1000 mieszk. w 2000 r. Od 1996 r. do 2000 r. zauważyć można wyraźną tendencję spadkową, w 2001 r. dynamika przyrostu zwiększyła się i osiągnęła poziom 5,2 os./1000 mieszk., lecz w roku następnym ponownie spadła do poziomu 2,5 (w 2003 r. przyrost naturalny kształtował się na poziomie 1,4 osoby na 1000 mieszkańców).

Rysunek 11. Przyrost naturalny ludności w gminie Orzysz na tle powiatu piskiego
Błąd! Nie można tworzyć obiektów przez edycję kodów pól.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności według płci

Ważnym zagadnieniem demograficznym przy analizie ludności jest struktura ludności według płci, do której badania najczęściej stosowany jest współczynnik feminizacji. Współczynnik ten określa liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn.

Tabela 20. Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) w latach 1996 i 2003

Wyszczególnienie	Współczynnik	
	1996	2003
Województwo ogółem	103	105
Gminy wiejskie woj. warmińsko-mazurskiego	97	98
Powiat piski	99	100
Gmina Orzysz	97	99
Miasto Orzysz	100	105

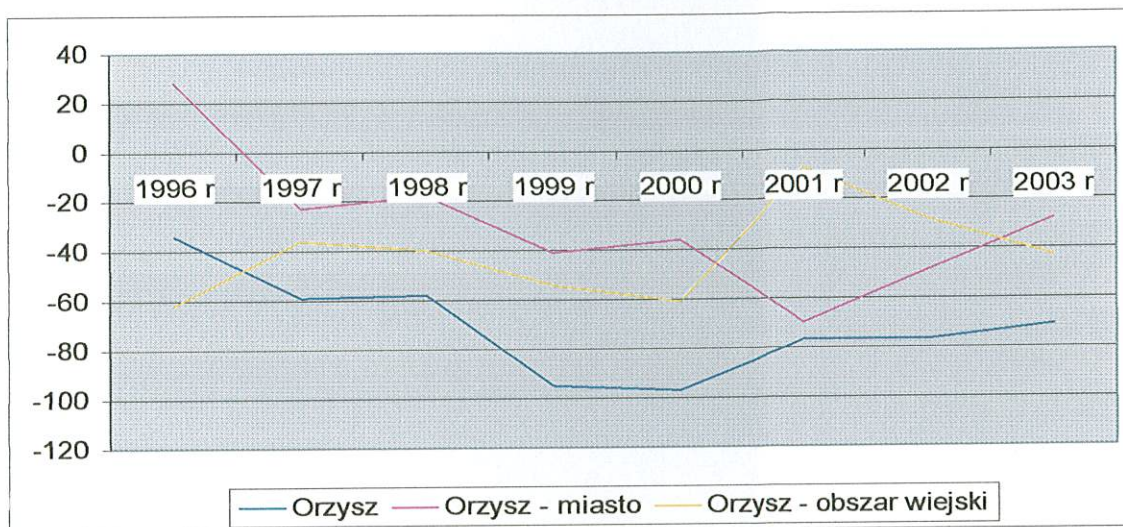
Źródło: opracowania statystyczne Urzędu Statystycznego w Olsztynie

W gminie Orzysz wskaźnik ten w latach 1996-2003 zwiększył się z poziomu 97 kobiet na 100 mężczyzn w roku 1996 do poziomu 99 kobiet na 100 mężczyzn. Na obszarach wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego również utrzymywała się niewielka liczbowa przewaga mężczyzn nad kobietami. Zjawisko to spowodowane jest przede wszystkim większą migracją kobiet do miast. Potwierdzenie tych słów jest poziom wskaźnika feminizacji w mieście Orzysz, który ukształtował się w roku 2003 na poziomie 105. Ogółem w powiecie piskim w 2003 r. na 100 mężczyzn przypadało 100 kobiet, a w województwie warmińsko-mazurskim 105 kobiet.

Dodatkowym, czułym miernikiem zmian sytuacji ludnościowej jest migracja. Liczba mieszkańców Orzysza systematycznie maleje. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową. W ciągu roku 2003 odnotowano odpływ **aż 203 osób w gminie i 105 osób w mieście**. Godnym zauważenia jest fakt, iż od roku 2001 możemy zaobserwować tendencję spadkową, która jeśli by się utrzymała, spowoduje pojawienie się salda dodatniego już w roku 2004.

252

Rysunek 12. Saldo migracji w gminie Orzysz w latach 1996-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ujemne saldo ruchu mieszkańców występuje przez cały analizowany okres lat 1996-2003. Wskaźnik salda migracji na tle porównawczym prezentuje poniższa tabela.

Tabela 21. Saldo migracji ludności w gminach powiatu piskiego w latach 1996-2003 na 1000 mieszkańców

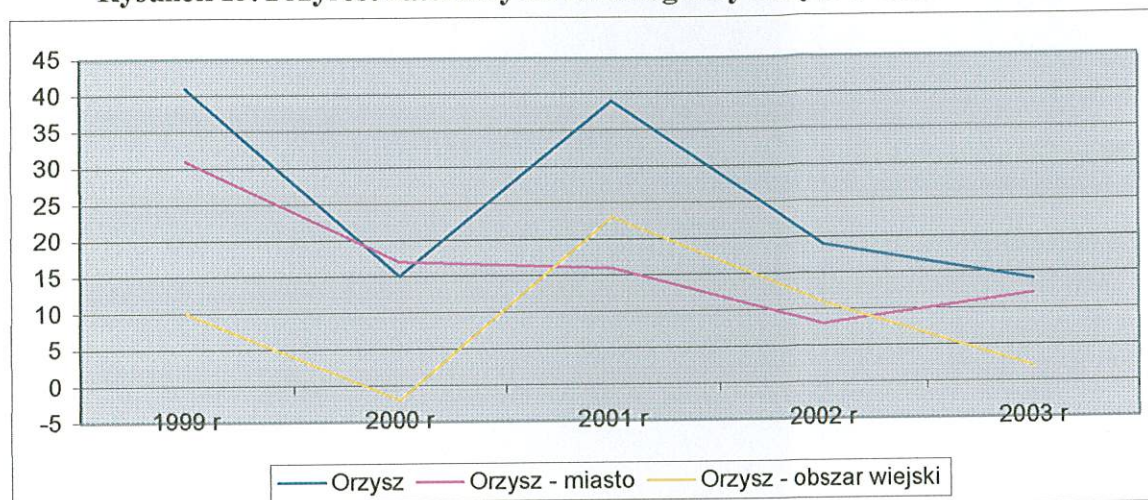
Gmina	1996 r	1997 r	1998 r	1999 r	2000 r	2001 r	2002 r	2003 r
Biała Piska	-10,9	-10,0	-22,4	-11,2	-7,0	-3,2	-6,5	-8,4
Biała Piska - miasto	-4,3	-6,8	-14,8	-11,2	-1,0	-2,2	-9,7	-11,5
Biała Piska - obszar wiejski	-13,9	-11,5	-25,9	-11,2	-9,7	-3,6	-4,8	-6,9
Orzysz	-3,3	-5,8	-5,7	-9,3	-9,6	-7,6	-7,9	-7,4
Orzysz - miasto	4,6	-3,8	-2,9	-6,7	-5,9	-11,4	-8,3	-4,8
Orzysz - obszar wiejski	-15,0	-8,7	-9,7	-13,1	-15,1	-1,7	-7,3	-11,4
Pisz	0,0	-4,0	-0,8	-4,1	-2,6	-2,3	-3,3	-3,5
Pisz - miasto	1,6	-1,4	5,4	-2,8	-3,3	-1,7	-2,7	-4,9
Pisz - obszar wiejski	-4,0	-10,4	-16,5	-7,6	-0,9	-3,7	-5,0	0,0
Ruciane-Nida	4,5	-0,4	-4,9	-5,0	-4,9	-5,5	-1,5	-4,9
Ruciane-Nida - miasto	7,4	0,7	-4,6	-3,7	-9,0	-7,3	-6,0	-7,1
Ruciane-Nida - obszar wiejski	0,5	-2,0	-5,4	-6,9	0,8	-3,0	4,6	-1,9
Powiat piski	-2,3	-5,1	-6,9	-6,7	-5,1	-3,9	-4,5	-5,4

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższych danych wynika, że gmina Orzysz charakteryzuje się większym odpływem ludności niż wynosi średnia dla powiatu. Pozytywny sygnał, to wyraźne zmniejszenie się odpływu ludności w mieście i w gminie. Jedynie na terenach wiejskich gminy odpływ w ostatnich dwóch latach się powiększył.

Znaczący ruch mieszkańców Orzysza jest spowodowany z jednej strony odpływem osób o największym wykształceniu i ambicjach w poszukiwaniu lepiej płatnej pracy poza granicami gminy, z drugiej strony także niepokojący jest **odpływ ludzi młodych**. Możliwości edukacji na terenie Orzysza kończą się na etapie liceum, co również w znacznym stopniu wpływa na odpływ młodych, pragnących dalej się kształcić i najbardziej operatywnych ludzi do ośrodków miejskich, dających rękojmię bardziej atrakcyjnych i ustabilizowanych perspektyw życia. Spadek liczby ludności w najbliższym czasie się jeszcze bardziej pogłębi, gdyż przyrost naturalny z roku na rok spada. Malejąca liczba urodzeń wynika z pogarszającej się sytuacji finansowej mieszkańców miasta, braku perspektyw na znalezienie satysfakcjonującej pracy oraz kłopotów mieszkaniowych, ale również zmiany priorytetów życiowych ludzi młodych.

Rysunek 13. Przyrost naturalny na terenie gminy Orzysz w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poziom wykształcenia

W gminie Orzysz ludność o wykształceniu podstawowym i niepełnym podstawowym stanowiła w 2002 r., ok. 48% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej (tab. 3). Ludność z wykształceniem średnim 25,9%, a z wykształceniem wyższym tylko około 5,7% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej.

Tabela 22. Ludność w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci

Wyszczególnienie	Wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	podst. nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	nieustalone
	%					
Gmina Orzysz, w tym:	5,7	25,9	19,8	40,8	6,8	0,9
mężczyźni	2,9	11,8	12,6	20,3	2,5	0,4
kobiety	2,8	14,1	7,2	20,5	4,3	0,5
Powiat piski	6,1	26,1	19,3	41,5	5,8	1,1
Polska	10,2	32,6	24,1	28,2	2,8	2,1

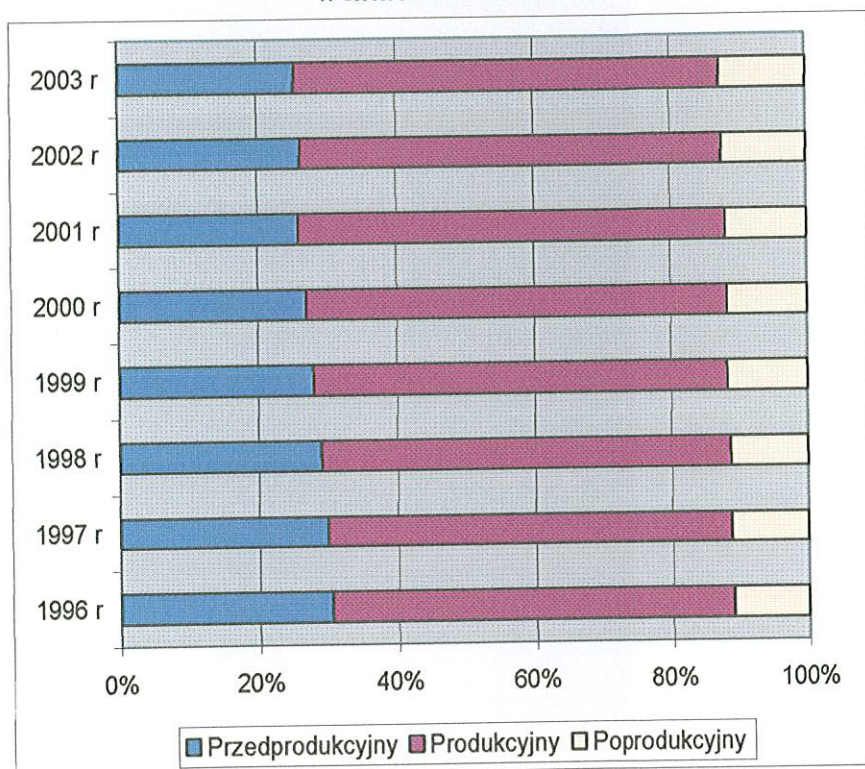
Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadzony w 2002 r.

W grupie osób z wykształceniem wyższym przeważają mężczyźni (2,9%), kobiety stanowią 2,8%. W zakresie wykształcenia średniego przeważają kobiety (14,1% kobiet i 11,8% mężczyzn posiadało wykształcenie średnie). Jednocześnie w grupie osób bez wykształcenia szkolnego lub z wykształceniem podstawowym nieukończonym mężczyźni stanowią 2,5%, natomiast kobiety 4,3% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej.

2.3.2. Sfera społeczna zachodzących przemian społecznych i gospodarczych

Analizując przemiany w sferze społecznej należy zauważyć przede wszystkim fakt starzenia się społeczności gminy Orzysz. Ponadto obserwuje się zmiany w zaludnieniu obszarów wiejskich wywołane nadmiernym odpływem ludności i zmniejszeniem się przyrostu naturalnego przyczyniającym się do negatywnych przemian struktury wieku i płci mieszkańców. Niekorzystne zmiany w strukturze wieku wyrażają się „starzeniem się ludności”.

Rysunek 14. Zmiany struktury ludności miasta Orzysz według wieku ekonomicznego w latach 1996-2003

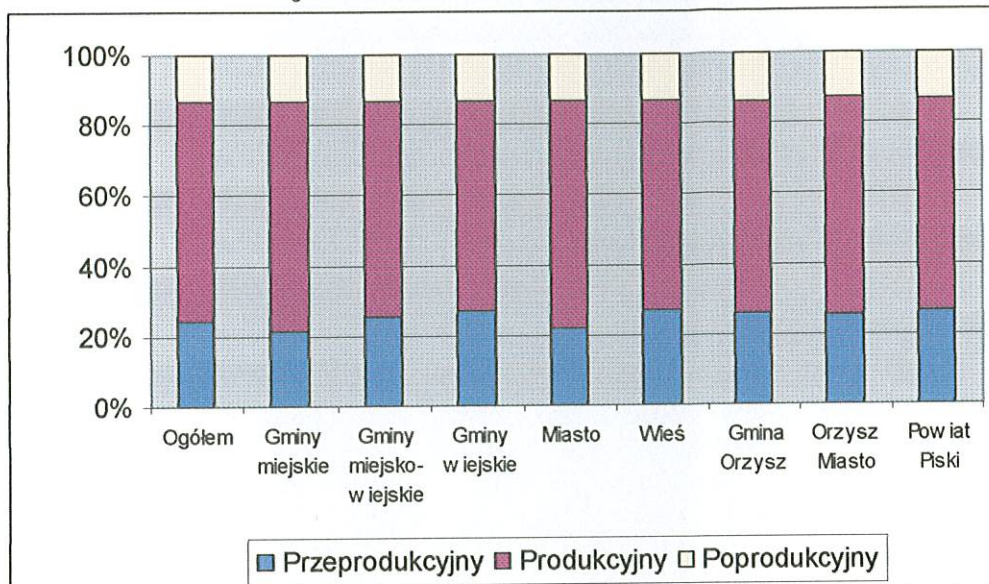

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

O starzeniu się ludności świadczy wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ogółu ludności. W analizowanym okresie (1996-2003) w gminie Orzysz nastąpił spadek pomiędzy trzema grupami ekonomicznymi ludności. Widoczny jest spadek ludności w wieku produkcyjnym na korzyść dwóch pozostałych grup, tj. w ludności wieku powyżej 15 lat. Za niepokojące zjawisko należy uznać wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym z 12,2% w 1999 do 13,5% w 2003r.

W gminie Orzysz w 2003r. w wieku produkcyjnym było 59,1% jej mieszkańców (w mieście 61,9%), podczas gdy w powiecie piskim 60,2%.

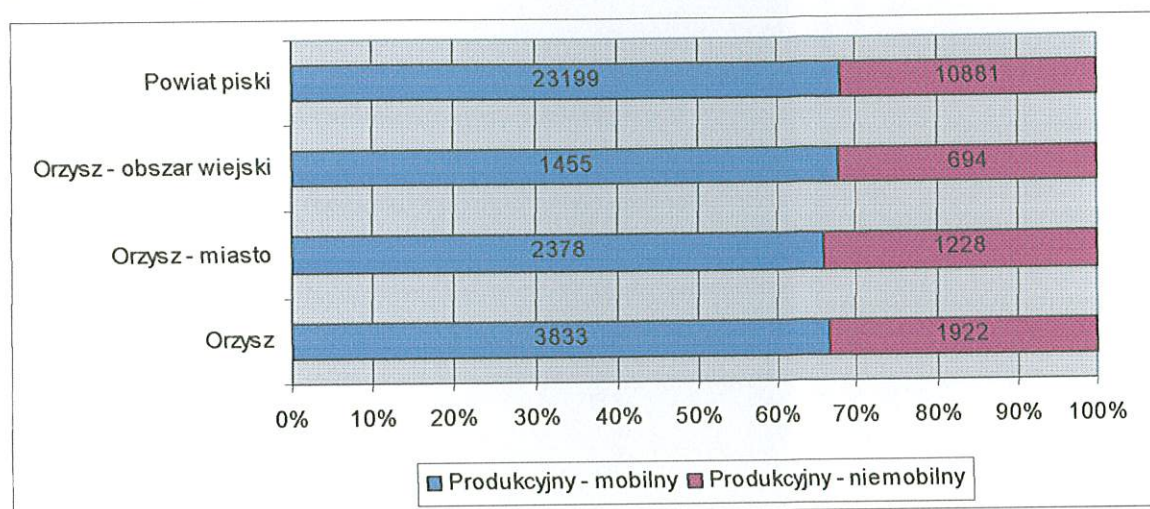
Rysunek 15. Struktura ludności w mieście Orzysz na tle gminy, powiatu Piskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dodatkowych danych przekazuje nam informacja na temat podziału ludności w wieku produkcyjnym na dwie podgrupy: grupę mobilną, czyli kobiety i mężczyźni w wieku od 18 lat do 44 oraz niemobilni, czyli kobiety w wieku 45-60 lat oraz mężczyźni w wieku 45-65 lat.

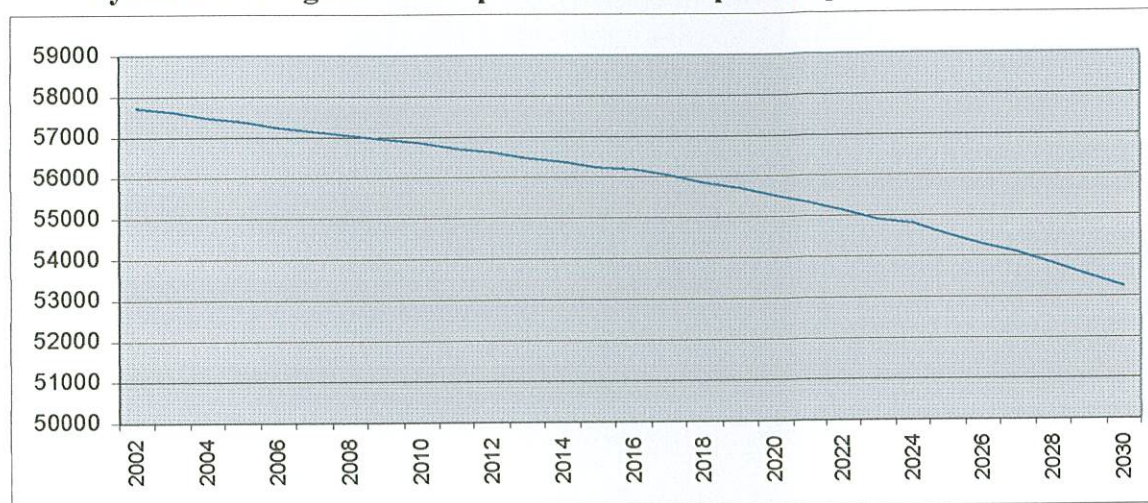
Rysunek 16. Struktura ludności w wieku produkcyjnym, w gminie Orzysz na tle powiatu piskiego w roku 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując prognozy demograficzne dla powiatu piskiego można stwierdzić, że są one raczej niekorzystne dla miasta oraz jego rozwoju. Przewiduje się **dalszy odpływ ludności**, uwarunkowany bezrobociem oraz stagnacją w budownictwie, zwłaszcza komunalnym. Ponadto mieszkańcy powiatu piskiego (w tym również Orzysza) wchodzi powoli w **fazę starzenia się**. Trendy te potęguje również ujemny przyrost demograficzny. Przewiduje się, że liczba dzieci i młodzieży w wieku do lat 18 zmniejszy się w roku 2008 o ponad 20% w stosunku do stanu dzisiejszego. Do roku 2030, według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego poziom ludności w powiecie piskim zmniejszy się o prawie 8%.

Rysunek 17. Prognoza zmian poziomu ludności powiatu piskiego do roku 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

2.3.3. Obszary charakteryzujące się marginalizacją społeczną (problem patologii oraz przestępczości)

Jednym z głównych kryteriów wskazania obszarów podlegających rewitalizacji (szczególnie obszarów miejskich) jest występowanie na tych obszarach zjawisk patologicznych oraz o charakterze przestępczym. W celu określenia takich obszarów problemowych należy wziąć pod uwagę dane gromadzone przez jednostki dbające o utrzymanie porządku w mieście (m.in. Policja oraz Straż Miejska) oraz dane dotyczące intensywności korzystania z różnych form opieki społecznej. Na terenie gminy Orzysz siedzibę mają: Komisariat Policji w Orzyszu, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Orzyszu, Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych w Orzyszu, Środowiskowa świetlica opiekuńczo-wychowawcza w Orzyszu, szkolne świetlice wychowawczo-terapeutyczne.

Komisariat Policji w Orzyszu zatrudnia 14 funkcjonariuszy, pracujących w następujących zespołach: kryminalnym, patrolowo-interwencyjnym, dzielnicowych. Komisariat Policji dysponuje 2 samochodami osobowymi typu Polonez.

W pierwszej połowie 2004 r. w Komisariacie Policji w Orzyszu wszczęto 185 postępowań w sprawach przestępstw kryminalnych (w analogicznym okresie 2003 r. 163 postępowania). Jak wynika z przeprowadzonej analizy w omawianym okresie nastąpił wzrost wszczętych postępowań w stosunku do analogicznego okresu 2003 r. o 22 dochodzenia.

W omawianym okresie ujawniono o 23 przestępstwa z art. 178a więcej niż w analizowanym okresie ubiegłego roku. Wykrywalność przestępstw kryminalnych wyniosła 74,5% i jest większa od ubiegłorocznej, która wynosiła 73,9%.

Zgodnie z ustawą o działalności w zakresie Pomocy Społecznej z 1990 roku, obowiązek udzielania pomocy został podzielony pomiędzy administrację rządową i samorządową. Na terenie Orzysza wszelkie zadania związane z pomocą społeczną są realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) zlokalizowany przy ul. Rynek 5/15. Do głównych zadań realizowanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Orzyszu należą:

1. Diagnozowanie potrzeb ludności gminy w zakresie pomocy społecznej;
2. Opracowywanie planów analizy statystycznej;
3. Sporządzanie sprawozdań i meldunków z zakresu pomocy społecznej;
4. Opracowywanie planów finansowo-rzeczowych i budżetu;
5. Wydawanie decyzji administracyjnych I-szej instancji z zakresu pomocy społecznej;
6. Współdziałanie z placówkami, instytucjami, organami na odcinku realizacji zadań pomocy społecznej;
7. Praca socjalna.

Ponadto do zadań MOPS w Orzyszu należy realizacja zadań własnych gminy z zakresu pomocy społecznej, a więc przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych, udzielanie pomocy w naturze na ekonomiczne usamodzielnienie, przyznawanie i wypłacanie zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie, przyznawanie pomocy rzeczowej, udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym, pokrywanie wydatków na świadczenia zdrowotne osób bezdomnych i innych osób niemających dochodu i możliwości ubezpieczenia się na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, świadczenie usług opiekuńczych w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym, pokrywanie wydatków powstałych w wyniku zdarzeń losowych, zapewnienie środków wynagrodzenia dla pracowników i warunków realizacji ww. zadań, przyznawanie i wypłata dodatków mieszkaniowych oraz inne zadania pomocy społecznej wynikające z potrzeb.

Realizacja zadań zleconych przez gminę z zakresu pomocy społecznej obejmuje również przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, gwarantowanych okresowych i specjalnych okresowych, przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, rent socjalnych oraz przysługujących

do nich dodatków, przyznawanie i wypłacanie zasiłków na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej, opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne za osoby do tego uprawnione, opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, przyznawanie zasiłku celowego w formie biletu kredytowego, świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego oraz inne zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej bądź innych ustaw, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin po zapewnieniu odpowiednich środków.

W Orzyszu funkcjonują ponadto Koło na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, które liczy 43 członków. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Ośrodek Rehabilitacyjno-Readaptacyjny Stowarzyszenie MONAR w Gaudynkach (wiodącym zadaniem ośrodka jest leczenie osób uzależnionych od środków psychotropowych).

Ośrodek w Gaudynkach (może pomieścić 35 osób) przeznaczony jest głównie dla ludzi młodych w wieku 18-26 lat. W okresie letnim ośrodek dysponuje wolnymi miejscami, natomiast obciążenie ośrodka zwiększa się w okresie zimowym. W czasie przebywania osób uzależnionych w ośrodku (okres 18 miesięcy) duży nacisk kładzie się na doksztalcanie pacjentów. Celem pomocniczym w leczeniu jest koedukacja.

Poważnym problemem w Polsce, jak też w gminie Orzysz jest alkoholizm. Nadużywanie napojów alkoholowych stwarza problem złożony i trudny do przezwyciężenia. Systematycznie rośnie też liczba dzieci i młodzieży, która zażywa substancji odurzających.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Orzyszu wystąpiła z wnioskiem o zastosowanie przymusowego leczenia odwykowego do Sądu Rejonowego w Piszcu w stosunku do 4 osób uzależnionych w 2002 r. oraz 5 osób uzależnionych w 2003 r.

2.3.4. Problemy zidentyfikowane w obszarze społecznym

Wynikiem wyżej przeprowadzonej analizy jest określenie tych cech i czynników zaobserwowanych w sferze społecznej funkcjonowania miasta, które mogą mieć największe odzwierciedlenie w planowanych procesach rewitalizacyjnych. Z tego względu lista problemów nie będzie obejmować wszystkich zidentyfikowanych w badanych obszarach, a jedynie te, które mają bezpośredni związek z wdrożeniem programu rewitalizacji.

W trakcie analizy dokonanej w rozdziale I zidentyfikowano następujące problemy, których rozwiązanie będzie możliwe na skutek wdrożenia **Programu Rewitalizacji Obszarów Powojсковych i Poprzemysłowych**:

- Niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności gminy (starzenie się społeczeństwa),
- Pogarszająca się dostępność młodzieży do szkolnictwa średniego i wyższego;
- Zasoby ludzkie-wysoki poziom bezrobocia, niski poziom kwalifikacji zawodowych ludności;
- Niska aktywność gospodarcza społeczeństwa;
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego;
- Nerozwieszany problem osób niepełnosprawnych, osób z długotrwałą chorobą oraz chorobą alkoholową;
- Wysoka stopa bezrobocia;
- Wysoki udział osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym w stosunku do ogółu ludności,
- Wysokie bezrobocie wśród kobiet;
- Wysoki odsetek osób poszukujących pracy powyżej 13 miesięcy;
- Duża liczba osób spełniających kryteria uprawniające do przydziału i zamiany lokalu z zasobów mieszkaniowych gminy;
- Wysokie bezrobocie powoduje brak środków na ponoszenie miesięcznych opłat za zajmowany lokal;
- Brak środków własnych w budżecie gminy na pokrycie pełnych kosztów inwestycji;
- Postępująca dewastacja istniejących zasobów mieszkaniowych.

2.4. Analiza SWOT dla miasta Orzysz

Analiza SWOT jest kompleksową metodą służącą do badania otoczenia organizacji oraz analizy jej wnętrza. Jest ona oparta na prostym schemacie klasyfikacji: wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję organizacji dzieli się na:

- Zewnętrzne w stosunku do organizacji i mające charakter uwarunkowań wewnętrznych;
 - Wywierające negatywny wpływ na organizację i mające wpływ pozytywny.
- Ze skrzyżowania przedstawionych podziałów powstają cztery kategorie czynników:
- Zewnętrzne pozytywne – szanse;

- Zewnętrzne negatywne – zagrożenia;
- Wewnętrzne pozytywne – mocne strony;
- Wewnętrzne negatywne – słabe strony.

Analiza SWOT polega na zidentyfikowaniu wymienionych czterech grup czynników, opisaniu ich wpływu na rozwój organizacji, a także możliwości organizacji osłabiania lub wzmocnienia siły ich oddziaływania. Zderzenie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami organizacji pozwala na określenie jej pozycji strategicznej, a także może być źródłem ciekawych pomysłów strategii. W przeprowadzonej analizie SWOT została dokonana identyfikacja czynników kluczowych, które mogą mieć decydujący wpływ na przyszłość gminy. W analizie na potrzeby tworzenia odpowiedzialnych programów rewitalizacji należy zwrócić uwagę na czynniki, które bezpośrednio związane są z tymi procesami. Analiza SWOT została sporządzona w trakcie warsztatów w gminie Orzysz.

Tabela 23. Analiza SWOT dla miasta Orzysz

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Położenie geograficzne - Sąsiedztwo innych gmin - Bogaty świat przyrody - Dobry stan środowiska naturalnego - Zasoby surowca drzewnego - Niskie schemizowanie produkcji rolnej - Duże gospodarstwa rolne - Bardzo tania siła robocza - Atrakcyjne tereny dla inwestorów - Dobry stan bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - Dalekie położenie od centrum Polski (gospodarczego, administracyjnego) - Niska świadomość społeczeństwa - Niska aktywność mieszkańców - Niski poziom kultury - Zła estetyka niektórych miejscowości - Zły stan techniczny budynków mieszkalnych - Brak obwodnicy miasta - Postępująca degradacja środowiska - Słabe uzbrojenie terenów - Duże potrzeby modernizacyjne dróg gminnych i wewnętrznych - Brak zaplecza gospodarczego - Niewystarczająca zachęta dla inwestorów - Bezrobocie - Niskie dochody budżetu gminy w stosunku do rosnących potrzeb inwestycyjnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Fundusze pomocowe z Unii Europejskiej - Przejrzystość prawa - Polityka państwa wobec obszarów peryferyjnych - Promocja regionu - Rozwój sąsiednich gmin - Nawiązanie kontaktów z zagranicą - Powołanie związków międzygminnych - Udrożnienie i otwarcie szlaków żeglownych - Wzrost zainteresowania turystów potencjałem rekreacyjno-wypoczynkowym oraz naturalnymi walorami gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - Niekontrolowane zagospodarowywanie linii brzegowych jezior - Nieskuteczne prawo chroniące środowisko - Degradacja krajobrazu - Zagrożenie degradacją środowiska w regionie - Prywatyzacja lasów (możliwość niekontrolowanej gospodarki leśnej) - Możliwość niekorzystnych dla gminy decyzji władz wojskowych, (na które gmina nie ma wpływu) - Likwidacja transportu kolejowego - Brak stabilności polityki gospodarczej, w tym finansowej w kraju, niesprzyjającej długofalowemu planowaniu finansów gminy.

3. POWIĄZANIE IDEI REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI NA POZIOMIE MIASTA I REGIONU ORAZ INNYMI DOKUMENTAMI SEKTOROWYMI

3.1. Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego

Wsparcie i dynamizacja programów rewitalizacji ma podłoże w dokumentach rządowych określających strategię rozwoju i politykę zagospodarowania przestrzennego. Jednym z celów Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego jest „tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską”. Określonych przy tym zostało 5 priorytetów polityki rozwoju regionalnego do 2006 roku. Programy rewitalizacji znajdują swoją podbudowę w priorytecie wspierania obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją (Priorytet D). W tej części tekst NSRR odnosi się jednocześnie do wybranych regionów kraju (wsch. i pld-wsch. Polska, pln. Polska) oraz do struktur miejskich i wewnątrzmijskich. NSRR mówi o długotrwałym bezrobociu, niskich dochodach mieszkańców, których znaczącym źródłem często jest pomoc socjalna, niskim poziomie wykształcenia ludności oraz patologiach społecznych. Definicja obszaru kryzysowego w programach rewitalizacji wydaje się nieco szersza. Siłą rzeczy odnosi się do konkretnego obszaru oraz cech wskazujących na jego degradację.

Ekonomiczne aspekty degradacji obejmują lokalną gospodarkę, w tym techniczny stan zabudowy i infrastruktury technicznej. Zastosowanie problematyki degradacji do konkretnego, fizycznego obszaru musi przejawiać się daleko większą szczegółowością opisu źródeł i przejawów kryzysu. Nie zawsze mamy do czynienia ze wszystkimi zjawiskami negatywnymi równocześnie. Problemem w ośrodkach miejskich może być zarówno koncentracja patologii społecznej, jak i określonych grup społecznych, najczęściej ludności starszej i/lub grup ubogich czy choćby niedostosowanie struktury i funkcji do potrzeb mieszkańców lub roli przypisywanej temu obszarowi. Jak określa to NSRR „celem priorytetu jest aktywizacja społeczna i gospodarcza

obszarów zagrożonych marginalizacją oraz włączenie ich w procesy rozwojowe kraju i Europy. W jego ramach wyróżnia się następujące cele szczegółowe:

- **Aktywizacja obszarów wiejskich;**
- **Rewitalizacja bazy ekonomicznej miast.** Miasta są podstawowym elementem struktury ekonomicznej kraju. W latach 90 część miast średniej wielkości zostało dotkniętych upadkiem przemysłu, na którym opierał się byt mieszkańców. W szczególnie trudnej sytuacji są miasta, które utraciły dotychczasową bazę ekonomiczną w postaci dużego zakładu przemysłowego, niekiedy zatrudniającego kilka tysięcy osób. Koncentracja tego typu zjawisk mających poważne konsekwencje dla rynku pracy i możliwości rozwojowych całych regionów występuje na terenie Polski południowo-wschodniej (województwo podkarpackie) oraz Polski wschodniej. Inną kategorią miast problemowych są niewielkie ośrodki, w przeważającej mierze położone na terenach województw wschodnich, o niedorozwiniętych funkcjach, niezapewniające ani własnym, ani tym bardziej mieszkańcom okolicznych terenów wiejskich dostępności do podstawowej infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i zdrowotnej. W miastach tych brak jest odpowiednio przygotowanych instytucji otoczenia biznesu oraz infrastruktury technicznej. Polityka regionalna państwa wspierać będzie kompleksowe działania mające na celu tworzenie i rozbudowę bazy ekonomicznej małych miast, rozbudowę i modernizację infrastruktury lokalnej, infrastruktury edukacji, ochronę zabytków kultury materialnej i dziedzictwa kulturowego. Szczególna uwaga powinna być poświęcona tym funkcjom miast, które służą obsłudze procesów restrukturyzacyjnych i rozwojowych na wsi.
- **Rewitalizacja obszarów wielkomiejskich zagrożonych marginalizacją społeczno-gospodarczą.**
Spodziewane rezultaty obejmują:
 - Wzrost poziomu przedsiębiorczości mierzony wzrostem liczby prywatnych małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) poza rolnictwem;
 - Ograniczenie zjawisk patologii społecznych na terenach wsi, w szczególności na obszarach po pegeerowskich oraz restrukturyzowanych miast;
 - Podniesienie poziomu życia mieszkańców obszarów wiejskich i małych miast;
 - Wzrost atrakcyjności miast i obszarów wiejskich w zakresie lokalizacji przedsiębiorstw;
 - Podniesienie poziomu mobilności przestrzennej ludności.

Podsumowując, jednym z głównych priorytetów polityki rozwoju regionalnego do 2006 r. powinno być wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i obszarów zagrożonych marginalizacją.

3.2. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006

Lokalny Program Rewitalizacji stanowi obligatoryjny załącznik do wniosków o dofinansowanie realizacji projektów z funduszy strukturalnych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego - Priorytet 3 - "Rozwój Lokalny", działanie 3.3. "Rewitalizacja obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych." Opracowane w tym celu programy i projekty, określające zadania inwestycyjne, społeczne i ekonomiczne, powinny być ujęte w lokalnych programach rewitalizacji miast, co stworzy możliwość uzyskania wsparcia finansowego na ich realizację ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w ramach Zintegrowanego Planu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Jakość opracowywanych programów rewitalizacji i sposób w jaki są tworzone, bezpośrednio rzutuje na zakres aplikacji środków pomocowych udostępnionych przez Unię Europejską.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego rozwija cele NPR (Narodowego Planu Rozwoju¹), określając priorytety, kierunki i wysokość środków

¹ Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006 jest dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Polski w pierwszych latach członkostwa w Unii Europejskiej. Stanowi on swego rodzaju odpowiedź na wyzwania, jakie stawia przed Polską członkostwo w Unii Europejskiej, a w szczególności udział w jej polityce społeczno-gospodarczej. NPR przedstawia sytuację społeczno-ekonomiczną Polski i jej regionów, formułuje cele i zawiera opis strategii zmierzającej do osiągnięcia spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej z krajami i regionami Wspólnoty, szacuje spodziewane efekty planowanych interwencji i wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki i wielkość planowanego zaangażowania środków funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności i środków krajowych oraz określa sposób koordynacji i wdrażania pomocy strukturalnej w okresie realizacji NPR. Celem strategicznym Narodowego Planu Rozwoju jest rozwijanie konkurencyjnej gospodarki, opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Narodowy Plan Rozwoju jest podstawą do negocjacji z Komisją Europejską kolejnego dokumentu – Podstaw Wsparcia Wspólnoty (PWW). Podstawy Wsparcia Wspólnoty są dokumentem przyjętym przez Komisję Europejską w uzgodnieniu z rządem polskim zawierającym strategię i priorytety działań, ich cele szczegółowe, wielkość wkładu funduszy strukturalnych i innych środków finansowych. Podstawy Wsparcia Wspólnoty wdrażane są poprzez programy operacyjne. Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski w latach 2004-2006 będą wdrażane za pomocą sześciu jednofunduszowych sektorowych programów operacyjnych (SPO), dotyczących wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, rozwoju zasobów ludzkich, restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego oraz rozwoju obszarów wiejskich, rybołówstwa i przetwórstwa ryb, transportu oraz pomocy technicznej służącej wsparciu wdrażania funduszy strukturalnych. Realizowany będzie także dwufunduszowy Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) – zarządzany na poziomie krajowym, ale wdrażany w systemie zdecentralizowanym na poziomie wojewódzkim.

przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa, które są uruchamiane z udziałem funduszy strukturalnych w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Celem strategicznym ZPORR jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską. Przedstawione w programie wybory strategiczne są zgodne z kierunkami określonymi w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001-2006 (NSRR), natomiast zasady wdrażania programu opierają się na regulacjach funduszy strukturalnych UE oraz na krajowych regulacjach dotyczących finansów publicznych, pomocy publicznej i podziału odpowiedzialności w prowadzeniu i realizacji polityki regionalnej pomiędzy rządem, a samorządami terytorialnymi. Główne cele ZPORR zidentyfikowano w następujący sposób:

- Tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów;
- Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów;
- Sprzyjanie długotrwałemu rozwojowi gospodarczemu;
- Sprzyjanie spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej.

W kontekście możliwości realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu rewitalizacji obszarów po-wojskowych, szczególnie ważnym wydaje się działanie 3.3. „Zdegradowane obszary miejskie, poprzemysłowe i powojkowe” wyodrębnione w ramach Priorytetu III Rozwój lokalny. Działanie to podzielone zostało na dwa uzupełniające się poddziałania, obejmujące swoim oddziaływaniem dwa różnego typu obszary wsparcia: tj. Rewitalizacja obszarów miejskich oraz rewitalizacja obszarów poprzemysłowych i powojkowych.

Uszczegółowienie zasad wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Priorytet I i III) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet II) określono w **Uzupełnieniu ZPORR**, którego ostatnia wersja została przyjęta 25 sierpnia 2004 r. przez Krajowy Komitet Monitorujący. Projekty infrastrukturalne dotyczące rewitalizacji terenów po-wojskowych będą wdrażane w powiązaniu z projektami z zakresu ożywienia gospodarczego oraz rozwiązywania problemów społecznych i ułatwienia przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej – poprzez dostarczenie im dogodniejszych warunków, uzupełniając tym samym działania podejmowane w ramach ZPORR Priorytetu 2 – „Wzmocnienie Regionalnych Zasobów Ludzkich” oraz SPO „Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006” i SPO „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006”, a także Inicjatywy Wspólnotowej

EQUAL. Warunkiem skorzystania przez potencjalnych beneficjentów z dostępnych od początku 2004 r. środków przeznaczonych na w/w rodzaje działań, jest przygotowanie przez właściwą terytorialnie i kompetencyjnie jednostkę samorządu terytorialnego Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich (dla poddziałania 3.3.1.) lub/i Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Poprzemysłowych i Powojсковych (odpowiednio dla poddziałania 3.3.2).

W ramach tego poddziałania wspierane będą projekty, które będą wynikały ze zintegrowanych programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej i funkcjonalnej terenów poprzemysłowych i powojсковych wraz ze znajdującymi się na nich obiektami. Głównym celem rewitalizacji obszarów poprzemysłowych jest zmiana dotychczasowych funkcji i adaptacja terenu oraz znajdujących się tam obiektów poprzemysłowych na inne cele. Podobnie celem rewitalizacji obszarów powojсковych jest zmiana dotychczasowych funkcji i adaptacja terenu oraz znajdujących się tam obiektów na cele: usługowe, gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne, kulturalne i turystyczne. Priorytetowo będą traktowane projekty dostarczające funkcje gospodarcze. Istotnym także będzie włączenie obszarów poprzemysłowych i powojсковych znajdujących się na terenie miast w jeden organizm miejski, poprzez odpowiednie zagospodarowanie znajdującego się tam terenu. W ramach tego poddziałania szczególna uwaga zostanie także zwrócona na kwestie ochrony środowiska naturalnego, przyczyniającą się do rekonwersji terenu poprzez tworzenie stref zieleni (w szczególności zalesianie), oraz rozbiorke niepotrzebnych instalacji z terenów poprzemysłowych i po wojсковych w celu nadania nowych funkcji społeczno-gospodarczych tym terenom.

Ważnym elementem tego poddziałania stanowi pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego. Dlatego też gminy i powiaty, które będą chciały uzyskać wsparcie w ramach tego poddziałania i na terenie, których znajdują się obszary powojсковe wymagające rewitalizacji, muszą przygotować **kilkuletnie Lokalne Programy Rewitalizacji**. Obszary powojсковe poddawane rewitalizacji muszą zostać wyznaczone przez gminę i powiat w trakcie przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Granice te zostaną wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz (w tym wniosków różnych podmiotów współuczestniczących w procesie rewitalizacji) przeprowadzonych dla potrzeb przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Dokonując tego wyboru powinno się wziąć pod uwagę:

- Istniejący teren i infrastrukturę powojсковą i poprzemysłową oraz poziom:

- Bezrobocia;
- Ubóstwa;
- Przestępczości;
- Wychowania mieszkańców;
- Przedsiębiorczości mieszkańców;
- Degradacji technicznej infrastruktury i budynków;
- Zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

W Lokalnych Programach Rewitalizacji muszą obligatoryjnie zostać wyznaczone granice obszaru rewitalizacji wraz z ich uzasadnieniem. Poza tym Lokalne Programy Rewitalizacji powinny zawierać opis niezbędnych działań potrzebnych dla rozwoju gospodarczego terenów rewitalizowanych, sposoby rozwiązywania problemów społecznych, kilkuletnie plany finansowe Gmin/Powiatów dotyczące rewitalizacji. Programy te muszą być także zgodne ze strategiami rozwoju województw i powinny być przekazane wraz z wnioskiem aplikacyjnym do EFRR - po uprzednim zatwierdzeniu uchwałą Rady Gminy lub Rady Powiatu - Urzędowi Marszałkowskiemu.

Podsumowując realizacja zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji, w pełni wpisuje się w cele polityki na poziomie międzynarodowym (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego jako instrument wspierania tego typu przedsięwzięć). Gmina nie jest w swych działaniach osamotniona; nie musi podejmować działalności inwestycyjnej w oderwaniu od strategicznych celów rozwoju kraju i regionu. Zbieżność projektu z polityką regionalną oraz politykami horyzontalnymi UE skutkuje możliwością uzyskania konkretnego, finansowego wsparcia na realizację inwestycji. Gmina, dążąc do realizacji swoich zadań w sposób najlepszy z możliwych w określonych warunkach, dostrzega szansę dofinansowania projektu, i pragnie z niej skorzystać.

3.3. Strategia Społeczno-Gospodarcza województwa warmińsko-mazurskiego

Program rewitalizacji jest również zgodny z priorytetami i celami rozwojowymi zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego. W Ustawie o samorządzie województwa nałożono na zarządy województw obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwoju województwa. Art. 11 ust. 1 tej ustawy wyznacza województwu cele, które powinna uwzględniać strategia rozwoju. Są to:

- Pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
- Podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;
- Zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- Pobudzanie aktywności gospodarczej;
- Kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Wykonanie dwóch ostatnich celów strategii stanowi bezpośrednie zobowiązanie do kierowania polityki województwa w stronę rewitalizacji obszarów kryzysowych. Warto też podkreślić, że samorząd województwa dysponuje możliwościami wspierania programów rewitalizacji. Tak jak we wszystkich zakresach polityki rozwoju województwa, samorząd wojewódzki dysponuje narzędziami realizacji swej polityki. Są nimi programy wojewódzkie i kontrakty wojewódzkie, współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru województwa, administracją rządową, innymi samorządami, np. gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi, międzynarodowymi oraz tworzenie i przystępowanie do spółek działających w sferze użyteczności publicznej. Strategie rozwoju województw były opracowywane od początku 1999 r., samorządy województw uchwałyły je w 2000 r. Stanowią one drogowskaz rozwoju regionu w najbliższym, niezwykle ważnym okresie, kiedy to po raz pierwszy podmioty z danego obszaru będą mogły skorzystać z szans powstałych na skutek integracji z Unią Europejską. Strategie były opracowywane w różnych zespołach, z reguły obejmujących pracowników urzędów marszałkowskich i ekspertów z danego regionu. Wszystkie strategie były poddane szerokim konsultacjom społecznym, często tekst strategii powstawał w oparciu o szerokie studia i analizy. Strategie, co do formy i metodologii są zróżnicowane. Większość celów strategicznych

określanych w indywidualnych strategiach odnosi się do ogólnych uwarunkowań gospodarki i rozwoju. Na najbardziej ogólnym poziomie określone są misje strategii, cele i wizje rozwoju, zawierające postulaty podnoszenia poziomu warunków życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego regionu. W strategiach różnie określono hierarchię celów rozwoju, z reguły przyjmowano dwustopniowy układ celów strategicznych (I rzędu, generalnych) i celów szczegółowych (pośrednich, operacyjnych), określając najczęściej dziesięcioletni horyzont czasowy dla strategii. Ważne jest, aby wszystkie podmioty prowadzące politykę pro-rozwojową, realizowały ją zgodnie z wytyczonym przez władze regionalne oraz społeczność kierunkiem, gdyż tylko takie podejście zapewni realizację zasad i idei zrównoważonego rozwoju w skali lokalnej i regionalnej. O konieczności zastosowania takiego podejścia świadczy również fakt, iż w razie chęci realizacji przedsięwzięć z zaangażowaniem zewnętrznych środków pomocowych, bezwzględnie należy wskazać na zbieżność własnych idei z kierunkami rozwoju zaproponowanymi w strategii rozwoju regionu.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego została przyjęta uchwałą Nr XVIII/272/00 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 lipca 2000r. Horyzont czasowy Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego sięga 2015 r. Województwo warmińsko-mazurskie to region o niższym od średniego w kraju poziomie rozwoju, o czym świadczą podstawowe wskaźniki ekonomiczne. Co więcej, dysproporcja wobec najlepszych regionów powiększa się. Niezbędna jest więc poprawa jego spójności ekonomicznej, przestrzennej i społecznej. Analiza szans i zagrożeń zdefiniowanych na podstawie analizy bieżącej sytuacji regionu pozwoliła na sformułowanie długofalowej wizji rozwoju regionu wyrażonej w postaci misji i kierunków perspektywicznych. Opisywana strategia określa wizję regionu jako: **Zasobne i gospodarne Warmia i Mazury regionem czystego powietrza, wód i żywności o wysokiej jakości.**

Kolejnym etapem planowania strategicznego, wyodrębnionym w strategii rozwoju, było określenie priorytetów rozwojowych i przyporządkowanie im celów strategicznych rozwoju. W oparciu o wizję regionu sformułowano nadrzędny cel strategiczny województwa jako jego rozwój na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie.

Spójność ekonomiczna oznacza wzrost gospodarczy umożliwiający:

- Utrzymanie przez województwo udziału własnego w produkcie krajowym brutto na poziomie, co najmniej 3%;
- Jednoczesne dążenie do wypracowania produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie, który zapewni zmniejszenie dystansu w stosunku

do średniego poziomu PKB na jednego mieszkańca w kraju i w regionach Unii Europejskiej.

Spójność przestrzenna oznacza włączenie się województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych.

Spójność społeczna oznacza:

- Tworzenie miejsc pracy, zmierzające do zmniejszenia bezrobocia w regionie w stosunku do średniego poziomu bezrobocia w kraju i w regionach Unii Europejskiej. Oferta nowych miejsc pracy zostanie skierowana przede wszystkim do ludzi młodych z uwagi na ich dużą aktywność, mobilność, otwartość na zdobywanie nowych kwalifikacji i uczestnictwo w programach aktywizujących;
- Poprawę warunków życia ludności, tak pod względem zamożności jak i warunków mieszkaniowych, dostępu do usług zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, zbliżającą do standardów życia występujących w krajach Unii Europejskiej.

Poprawa spójności wewnętrznej województwa warmińsko-mazurskiego oznacza wyrównywanie dysproporcji rozwojowych we wszystkich aspektach: ekonomicznym, przestrzennym i społecznym. Dotyczy to warunków rozwoju przedsiębiorczości i promocji, tworzenia nowoczesnej infrastruktury technicznej i warunków do zdobywania współczesnej wiedzy. Całość ukierunkowana na powstanie miejsc pracy i zmniejszenie bezrobocia oraz poprawę poziomu życia mieszkańców zarówno miast, jak i wsi.

Cele strategiczne sformułowano w ośmiu obszarach rozwoju, przyjętych jako priorytetowe dla województwa warmińsko – mazurskiego, tj:

- Wspieranie przedsiębiorczości;
- Edukacja;
- Infrastruktura techniczna;
- Restrukturyzacja obszarów wiejskich;
- Rozwój turystyki;
- Atrakcyjność zamieszkania;
- Środowisko przyrodnicze;
- Dziedzictwo i kultura.

Są one ze sobą współzależne, a służą realizacji wizji i osiągnięciu celu głównego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego. Spośród wielu celów

strategicznych i obszarów rozwoju mających doprowadzić do zrealizowania ww. wizji, poniżej określono te, które bezpośrednio mają związek z realizacją „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Powojсковych i Poprzemysłowych Orzysza”. Pierwszy z nich to **dobrze rozwinięta przedsiębiorczość**. W ramach tak określonego celu strategicznego przewiduje się realizację poniższych celów operacyjnych, mających doprowadzić do zmniejszenia bezrobocia i poprawy poziomu życia mieszkańców województwa. Są to m.in.: **duża liczba inwestorów krajowych i zagranicznych**.

Napływ kapitału do województwa może nastąpić jedynie na skutek tworzenia korzystnych warunków. Niezbędne są:

- Spójny program proinwestycyjnej promocji regionu,
- Przygotowywanie i uzbrajanie terenów pod inwestycje,
- Wypracowanie systemu obsługi inwestorów, koordynowanego na szczeblu regionalnym w połączeniu z przygotowaniem profesjonalnych ofert inwestycyjnych,
- Promowanie i dobre funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych.

Kolejnym celem strategicznym związanym z rewitalizacją terenów zdegradowanych sformułowanym w strategii rozwoju województwa jest **Infrastruktura techniczna zapewniająca bardziej zrównoważony rozwój regionu oraz atrakcyjność zamieszkania**. Nowoczesna, sprawna infrastruktura techniczna warunkuje rozwój społeczno – gospodarczy regionu oraz przyczyni się do zachowania i poprawy walorów przyrodniczych województwa. Na rzecz przeprowadzenia niniejszego celu przewiduje się realizację szeregu celów operacyjnych i przedsięwzięć, które mają finalnie doprowadzić do zmniejszenia luki cywilizacyjnej regionu oraz przygotować go do konkurencji na rynku krajowym i zagranicznym. Wybrane cele operacyjne dla opisywanego celu strategicznego sformułowano w następujący sposób:

- Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz wewnętrznej spójności regionu;
- Restrukturyzacja i rozwój obszarów miejskich tworzących warunki dla nowych działalności;
- Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska zgodna z normami Unii Europejskiej.

Atrakcyjność inwestycyjna regionu zgodnie z powyższymi założeniami uzależniona jest i będzie w dużym stopniu od zapewnienia pełnej dostępności mediów technicznych, niezbędnych dla prowadzenia działalności gospodarczej. Modernizacja i rozbudowa sieci: wodociagowych, energetycznych, gazowych i ciepłowniczych stworzy warunki do aktywizacji społecznej i

gospodarczej zarówno środowisk lokalnych jak i całego regionu. Odbudowie i modernizacji podlegać będzie również tkanka drogowa zarówno o znaczeniu lokalnym jak i regionalnym. Ogólnie bardzo zły stan techniczny i nieodpowiadający parametrom przewidzianym dla danej kategorii dróg wskazuje, że drogi w regionie powinny być intensywnie modernizowane. Dalszej intensyfikacji wymaga poprawa stanu środowiska naturalnego, szczególnie poprzez likwidację tzw. niskiej emisji. W ramach strategii rozwoju regionalnego położono wręcz nacisk na konieczność realizacji inicjatyw dążących do pobudzenia przedsiębiorczości oraz uatrakcyjnienia terenów inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych.

Tak sformułowany cel strategiczny wskazuje wręcz na potrzebę rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Na obszarze województwa istnieją, obszary (tereny rozwojowe) wymagające procesów restrukturyzacyjno – modernizacyjnych, bądź nowych inwestycji tworzących warunki dla rozwoju nowych działalności. Przygotowanie terenów rozwojowych stwarza możliwości przyspieszenia procesów restrukturyzacji województwa i podniesienia jego konkurencyjności. **Taki obszar znajduje się w granicach administracyjnych miasta Orzysza, obszar wymagający rewitalizacji, umożliwiający rozwój społeczno-gospodarczej funkcji miasta.**

Następnym celem strategicznym związanym z rewitalizacją terenów zdegradowanych sformułowanym w strategii rozwoju województwa jest Rozwój Turystyki w obszarze zdefiniowanym jako turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur. Miernikiem tak określonego celu strategicznego będzie przyrost miejsc noclegowych (w liczbach bezwzględnych), poziom ich wykorzystania (w %) oraz dynamika przyrostu miejsc pracy w turystyce (w %). Oprócz walorów przyrodniczo – krajobrazowych niewątpliwym atutem województwa jest dobry klimat wokół turystyki wśród lokalnych społeczności i bogata oferta kulturalna. To stwarza szansę realizacji celów operacyjnych, które przyczynią się do osiągnięcia celu głównego. **Zmiana przeznaczenia obszarów znajdujących się w granicach administracyjnych miasta Orzysza przyczyni się pośrednio do realizacji tak sformułowanego celu strategicznego umożliwiając pełne wykorzystanie atrakcyjnych turystycznie terenów zlokalizowanych na jego terenie.**

W strategii rozwoju województwa obok zrównoważonego rozwoju gospodarczego, jako czynnik determinujący zrównoważony rozwój całego regionu przedstawiono rozwój społeczny, rozumiany jako zapewnienie godziwego i spokojnego życia mieszkańcom całego województwa warmińsko-mazurskiego. Ostatnim celem strategicznym związanym więc pośrednio z rewitalizacją terenów zdegradowanych jest, **Warmia i Mazury atrakcyjne, przyjazne i gościnne.** Spełnienie tak brzmiącego celu strategicznego jest współzależne od innych celów

strategii. Stan środowiska naturalnego, sprawna nowoczesna infrastruktura techniczna i socjalna, możliwość edukacji i kształcenia, dostęp do kultury, bogate zaplecze dla kapitału to czynniki wpływające niewątpliwie na atrakcyjność zamieszkania. Cele i działania do wykonania w tych dziedzinach zostały omówiono jednak w innych obszarach strategicznych.

Określono następujące cele operacyjne związane z drogą do realizacji ww. celu strategicznego:

- Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo – rekreacyjna;
- Wystarczająca dostępność mieszkań;
- Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego;
- Atrakcyjny rynek pracy;
- Zapewnione bezpieczeństwo publiczne;
- Zapewnione bezpieczeństwo socjalne i infrastruktura socjalna sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji społecznej.

Elementem bardzo ważnym, a wręcz uznanym w tej części strategii za kluczowy, jest dążenie do poprawy sytuacji na rynku mieszkaniowym, który może mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na zwiększenie aktywności społeczności lokalnych. Zmiana negatywnej sytuacji w opisywanym obszarze wymaga aktywnego zaangażowania zarówno podmiotów prywatnych jak i publicznych (mieszkania komunalne), dlatego też niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Powojkowych i Poprzemysłowych, otworzy szanse zintensyfikowania prowadzenia działalności w tym obszarze, zarówno w latach 2005-2006 jak i w latach 2007-2013, nie w pełni objętych założeniami wspomianej tutaj strategii. W ramach działań strategicznych wspierać należy wszelkie inicjatywy zmierzające do tworzenia nowej substancji mieszkaniowej i modernizacji istniejącej. Przyczynić się może do tego realizacja inwestycji polegających na uzbrojeniu terenów pod budownictwo mieszkaniowe, budowa dróg oraz zapewnienie innych niezbędnych mediów

3.4. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz

Kolejnym dokumentem tym razem na szczeblu lokalnym odnoszącym się do wsparcia i dynamizacji programów rewitalizacji jest Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz. Nadrzędnym celem miasta jest poprawa jakości życia mieszkańców poprzez racjonalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego i ochronę jego walorów, przyjmując zasadę zrównoważonego rozwoju jako podstawę działań. Diagnoza i ocena sytuacji strategicznej Orzysza wykazały, że zarówno czynniki wewnętrzne, jak i czynniki zewnętrzne wykazują bardzo złożony charakter miasta. Wiele jest atutów, które mogą stać się filarem strategii jego rozwoju, ale też istnieje wiele słabości i zagrożeń, z którymi musi się ono zmierzyć. Wobec powyższego warto rozważyć możliwe warianty rozwoju miasta zarówno w układzie funkcjonalnym, jak i przestrzennym. Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta wskazuje, że ze względu na szczególną jego lokalizację Orzysz największe szanse powinien wiązać z rozwojem gospodarczym oraz umiejętnym wykorzystaniem położenia.

Spśród wielu celów strategicznych i obszarów rozwoju mających doprowadzić do zrealizowania ww. celu, poniżej określono te, które bezpośrednio mają związek z realizacją „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Powojaskowych i Poprzemysłowych Orzysza”. Pierwszy z nich to **rozwój lokalnego rynku pracy**. Wysokie bezrobocie jest znaczącym problemem całego regionu warmińsko-mazurskiego. Szczególnie dotkliwie dotyka obszarów małych miast i wsi. Przeciwdziałanie temu problemowi musi być prowadzone zarówno na poziomie regionu, jak i gmin. Szereg działań powodujących pośrednio stabilizację i wzrost rynku pracy ma szansę podjąć sama gmina. Należy przy tym pamiętać, że są to działania długofalowe, których pozytywne efekty mogą pojawić się dopiero po kilku latach. Liczne inwestycje, jakie mogą powstać na terenie powojaskowym pozwolą na stworzenie trwałych miejsc pracy, które wpłyną na poprawę stopy życiowej mieszkańców miasta.

Następnym celem strategicznym, którego realizację ułatwi rewitalizacja obszarów powojaskowych jest rozwój produktu turystycznego w gminie Orzysz poprzez ochronę i rozwój walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych. Gmina Orzysz, położona przy szlaku Wielkich Jezior Mazurskich, może być rejonem atrakcyjnym dla turysty poszukującego wypoczynku w ciszy i ustroniu. Istnieją tu tereny dogodne do wytyczenia ścieżek rowerowych, oraz warunki do organizowania wypoczynku nad wodą. Turystyka ma szansę stać się jedną z głównych gałęzi gospodarki lokalnej, a zawsze może zapewnić dodatkowe miejsca pracy czy też

sezonowe źródło dochodów. Także tereny powojkowe to interesujący turystycznie teren, który może stanowić o atrakcyjności miejsca zamieszkania, ale przede wszystkim stanowić atrakcyjny teren pod inwestycje dla potencjalnych inwestorów.

Kolejnym celem strategicznym, którego realizację ułatwi rewitalizacja obszarów powojkowych jest budowa i modernizacja infrastruktury technicznej. Jednym z podstawowych zadań samorządu jest zapewnienie mieszkańcom dobrych warunków bytowych, – czyli dostępu do podstawowej infrastruktury jaką są wodociągi, kanalizacja i drogi. Nowoczesna infrastruktura przyczynia się też do rozwoju gospodarczego gminy – umożliwiając prowadzenie inwestycji i działalności gospodarczej. Jeżeli udałooby się osiągnąć tak postawiony cel, korzystnie odbiłoby się to w zasadzie w każdym obszarze funkcjonowania miasta. Zwiększyłaby się ilość dostępnych miejsc pracy, podniosłaby się rentowność funkcjonowania przedsiębiorstw, zwiększyłyby się wpływy do budżetu. Gmina mogłaby przeznaczyć większe kwoty na realizację zadań własnych. W konsekwencji pozytywne efekty wzrostu gospodarczego odczułby każdy mieszkaniec miasta.

4. ZAŁOŻENIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI OBSZARÓW POWOJSKOWYCH I POPRZEMYSŁOWYCH.

4.1. Założenia metodologiczne

Lokalny Program rewitalizacji obszarów powojkowych i przemysłowych jest kompleksowym programem działań społecznych, technicznych i gospodarczych na zróżnicowanych obszarach powojkowych i przemysłowych w mieście Orzysz. Proponuje się wiodące zagadnienia, jakie powinny znaleźć się w programie rewitalizacji:

- Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru;
- Planowane działania na rewitalizowanym obszarze;
- Planowane wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania;
- Plan finansowy rewitalizacji;
- System okresowej aktualizacji Programu;
- Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.

Przystępując do opracowania programu uwzględniono główne warunki powodzenia programów rewitalizacji, do których zalicza się między innymi:

- Aktywną obecność różnego typu inwestorów;
- Dobrowolność przystępowania do programu;
- Właściwą skalę działań i autonomię jednostki zarządzającej - operatora przekształceń;
- Elastyczność i pragmatyzm w konkretnych realizacjach przy jednoczesnym zachowaniu przyjętej strategii działań;
- Przygotowanie i mobilizację wszystkich partnerów instytucjonalnych: banków, organu wykonawczego miasta, inwestorów budowlanych, Agencji Mienia Wojskowego, publicznych i prywatnych właścicieli terenów i budynków, stowarzyszeń lokalnych, itd.;
- Wprowadzenie planowanych zamierzeń do programu regionalnego dla zapewnienia finansowania publicznego;
- Zaprogramowanie lokalnych instrumentów pomocy dla inwestowania w dziedzinie infrastruktury, działań budowlanych jak remonty, dobudowy, rozbudowy, adaptacje, itp.

4.2. Okres rewitalizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Okres realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Powojсковych przewidziany jest na lata 2005-2013. Wyznaczony okres ma ścisły związek z członkostwem Polski w Unii Europejskiej, w której obowiązuje 7-letni okres planowania budżetowego. Obecnie trwa okres budżetowania 2000-2006, w ramach, którego przewidziano (również dla naszego kraju) konkretne instrumenty finansowe (m.in. ZPORR), za pomocą, których można uzyskać dodatkowe wsparcie na inwestycje prowadzone na obszarach po-wojskowych. Trudno natomiast na obecnym etapie przewidzieć, jakie narzędzia dostępne będą w kolejnym okresie programowania Unii Europejskiej, dlatego też w ramach LPR należy stworzyć jak najszersze możliwości realizacji konkretnych, obecnie nie zdefiniowanych, zadań i projektów w przyszłości. Patrząc z powyżej określonej perspektywy, można założyć, iż wdrażanie LPR będzie podzielone na dwa zazębiające się z sobą podokresy:

Okres 1: 2005 – 2006

Okres 2: 2007 – 2013.

Zasięg terytorialny LPR będzie stały dla tych okresów (w razie potrzeb i rozwoju miasta istnieje jednakże możliwość rozszerzenia oddziaływania Programu na inne nie ujęte w pierwszej wersji obszary). Dla Okresu 1 zostaną wyznaczone przykładowe rozwiązania projektowe, zasygnalizowane na etapie opracowywania Programu przez potencjalnych wykonawców

inwestycji i jednocześnie beneficjentów funduszy Unii Europejskiej. Należy jednak zaznaczyć, iż lista ta nie będzie zamknięta i każdy podmiot spełniający cele LPR będzie mógł realizować swoje zadania. Taki warunek jest szczególnie ważny w przypadku korzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej, gdyż należy wykazać zgodność projektu z założeniami LPR.

Dla Okresu 2, w ramach niniejszego LPR zostaną wskazane przesłanki, które wskażą na podstawy merytoryczne rozwiązań projektowych rozpoczynających swój bieg w tym okresie. Warunkiem Realizacji projektów w ramach Programu będzie spełnianie celów wyznaczonych dla poszczególnych obszarów wsparcia. Należy również podkreślić, iż okres objęty Programem Rewitalizacji Obszarów Powojkowych, wykracza poza ramy czasowe objęte **Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz (do 2010 r.)**. Sytuacja taka pozwala na ściśle powiązanie ze sobą tych dwóch znaczących dla rozwoju Orzysza średniookresowych dokumentów planistycznych, co powinno być uwypuklone w okresowej ocenie ich realizacji.

W odróżnieniu od Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz, która określa cele, do których powinny dążyć wszystkie podmioty funkcjonujące na obszarze miasta, LPR wskazuje bezpośrednio na obszary, które mogą podlegać wsparciu z konkretnych źródeł finansowania. Pozwala to w sposób czytelny skonfrontować oba dokumenty, pod kątem przydatności realizacji założeń Programu na rzecz osiągnięcia celów rozwojowych określonych w Strategii. Skutki realizacji zadań zbieżnych z założeniami Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Powojkowych i Poprzemysłowych powinny znaleźć silne odzwierciedlenie w pracach nad kolejną Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz po roku 2010.

4.3. Zasięg terytorialny rewitalizowanych obszarów

Obszary powojkowe i poprzemysłowe poddawane rewitalizacji zostają wyznaczone w trakcie przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Granice te są wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz (w tym wniosków różnych podmiotów współuczestniczących w procesie rewitalizacji) przeprowadzonych dla potrzeb przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Dokonując tego wyboru należy wziąć pod uwagę:

- Istniejący teren i infrastrukturę po-wojskową;

Oraz poziom:

- Bezrobocia;
- Ubóstwa;

- Przestępczości;
- Wykształcenia mieszkańców;
- Przedsiębiorczości mieszkańców;
- Degradacji technicznej infrastruktury i budynków;
- Zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Przeprowadzona w rozdziale III wieloczynnikowa analiza sytuacji społeczno-gospodarczej pozwoliła wyciągnąć wnioski, ułatwiające wskazanie najważniejszych dla miasta obszarów problemowych, spełniających, co najmniej trzy z powyższych kryteriów. Obok krytycznej analizy powyższych czynników w procesie wyznaczenia obszarów, które poddane zostaną rewitalizacji wzięto pod uwagę zgodność działań z:

- Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz – odnośnie realizacji celów rozwojowych miasta, wypełniania jego Misji i realizacji Wizji rozwoju;
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego – odnośnie zgodności planowanych rozwiązań inwestycyjnych z założeniami Planu.

Zbieżność ta została opisana w rozdziale IV Programu. Pozwala to zakwalifikować te obszary do terenów, które powinny w najbliższym okresie podlegać rewitalizacji na dwóch płaszczyznach: przestrzennej i gospodarczej.

W wyniku przeprowadzonej analizy wyodrębniono OBSZAR spełniający powyższe kryteria, w ramach, których będą realizowane inwestycje zgodne z założeniami LPR. Obszar rewitalizacji wyodrębniony został na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego w sprawie wydania obszarów przekazania nieruchomości Skarbu Państwa z zasobu Agencji Mienia Wojskowego. Stroną Przekazującą była Agencja Mienia Wojskowego ul. Nowowiejska 2gA, 00-911 Warszawa, Oddział Terenowy Biura Agencji Mienia Wojskowego w Olsztynie, ul. Artyleryjska 3b, 10-127 Olsztyn. Stroną Przejmującą była Gmina Orzysz. Gmina przejęła następujące działki:

1. Działka nr **411/56**, KW 30855 o powierzchni **10,9739** ha;
2. Działka nr **411/55**, KW 30855, o powierzchni **0,8386** ha, zabudowana budynkami:
 - a. Nr 8 (klubowym) o powierzchni użytkowej **1 319 m²** i kubaturze **9 410 m³**;
 - b. Nr 9 (izbą chorych) o powierzchni użytkowej **235 m²** i kubaturze **1 050 m³**;
 - c. Nr 271 (magazynowym) o powierzchni użytkowej **49 m²** i kubaturze **348 m³**;
 - d. b/n (śmietnikiem) o powierzchni użytkowej **9 m²** i kubaturze **20 m³**.

Budynki przy ul. Wojska Polskiego

3. Działka nr **411/19**, KW 12802, o powierzchni **0,1206** ha;
4. Działka nr **411/40**, KW 27260, o powierzchni **2,2792** ha;
5. Działka nr **411/41**, KW 27260, o powierzchni **0,9891** ha;
6. Działka nr **411/26**, KW 19535, o powierzchni **0,7060** ha;
7. Działka nr **411/28**, KW 25934, o powierzchni **6,0657** ha, niezabudowana;
8. Działka nr **411/29**, KW 19535, o powierzchni **0,1616** ha;
9. Działka nr **411/30**, KW 25834, o powierzchni **4,5754** ha, niezabudowana;
10. Działka nr **411/50**, KW 26564, o powierzchni **4,0703** ha;
11. Działka nr **411/51**, KW 26564, o powierzchni **0,1746** ha;
12. Działka nr **411/52**, KW 26564, o powierzchni **2,7562** ha;
13. Działka nr **411/46**, KW 29229, o powierzchni **1,3534** ha, zabudowana budynkami:
 - a. Nr 211 (magazynowym) powierzchni użytkowej **423** m² i kubaturze **1 537** m³;
 - b. Nr 212 (magazynowym) powierzchni użytkowej **97** m² i kubaturze **483** m³;
 - c. Nr 214 (garażowym) powierzchni użytkowej **777** m² i kubaturze **3 859** m³;

- d. Nr 215 (magazynowym) powierzchni użytkowej 279 m^2 i kubaturze $1\,165 \text{ m}^3$;
- e. Nr 219 (warsztatowym) powierzchni użytkowej 321 m^2 i kubaturze $1\,739 \text{ m}^3$;
- f. Nr 220 (magazynowym) powierzchni użytkowej 81 m^2 i kubaturze 481 m^3 ;
- g. Nr 221 (magazynowym) powierzchni użytkowej 272 m^2 i kubaturze 916 m^3 ;

- h. Nr 222 (warsztatowym) powierzchni użytkowej 264 m^2 i kubaturze $1\,251 \text{ m}^3$;
- i. Nr 225 (magazynowym) powierzchni użytkowej 192 m^2 i kubaturze 924 m^3 ;
- j. Nr 261 (kotłownią) powierzchni użytkowej 33 m^2 i kubaturze 148 m^3 ;
- k. Nr 262 (warsztatowym) powierzchni użytkowej 45 m^2 i kubaturze 174 m^3 ;
- l. Nr 264 (wartownią) powierzchni użytkowej 5 m^2 i kubaturze 14 m^3 ;
- m. Nr 277 (magazynowym) powierzchni użytkowej 74 m^2 i kubaturze 310 m^3 ;
- n. Nr 278 (szkoleniowym) powierzchni użytkowej 44 m^2 i kubaturze 220 m^3 ;
- o. Nr 279 (magazynowym) powierzchni użytkowej 164 m^2 i kubaturze 587 m^3 ;
- p. Nr 280 (stajnią) powierzchni użytkowej 75 m^2 i kubaturze 409 m^3 .

Budynki przy ul. Wojska Polskiego

Budynki bylej Jednostki Karnej

Budynki obok bylej żandarmerii

14. Działka nr **411/47**, KW 29229, o powierzchni **3,4981** ha, niezabudowana.

15. Działka nr **411/43**, KW 29229, o powierzchni **0,8791** ha, zabudowana budynkami:

a. Nr 62 (koszarowym) powierzchni użytkowej **145 m²** i kubaturze **1 059 m³**;

b. Nr 63 (koszarowym) powierzchni użytkowej **107 m²** i kubaturze **771 m³**;

c. Nr 247 (kasyno) powierzchni użytkowej 534 m² i kubaturze 3 042 m³:

Budynki na terenie przedszkola

Łączna powierzchnia obszaru podlegającego rewitalizacji wyniesie 39,4418 ha. Ponadto część obszaru będąca wcześniej własnością gminy Orzysz została odsprzedana prywatnym inwestorom. Działania takie mają przeciwdziałać marginalizacji obszarów powojaskowych oraz pobudzać rozwój miasta. Przyczyni się pomiędzy innymi do powstania na tych terenach (na działce nr 411/32 o powierzchni 1,2590 ha będącej wcześniej własnością gminy funkcjonować będzie piekarnia, na - „działce nr 411/36 o powierzchni 0,5325 ha mini fabryczka makaronów należąca do CARITAS Diecezji Elckiej.

CARITAS planuje również otwarcie ośrodka szkoleniowo- wychowawczego „Domu św. Rodziny”

Część budynków zostanie wykorzystana na adaptację pod siedziby jednostek organizacyjnych Gminy.

Granice obszarów zostały graficznie przedstawione na poniższych mapach.

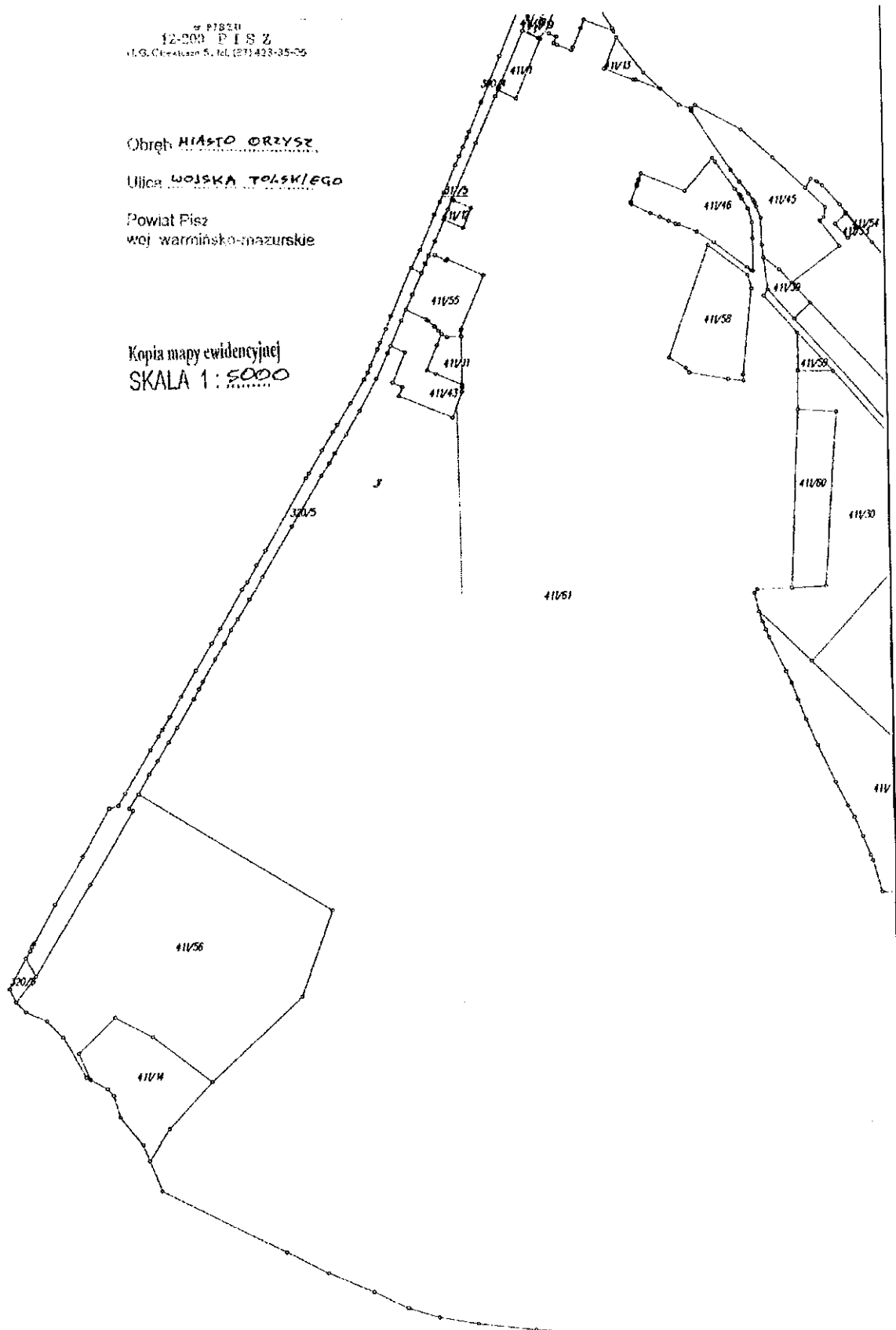
nr PISZ 211
12-200 PISZ
ul. S. Chęstak 5, tel. (27) 423-35-35

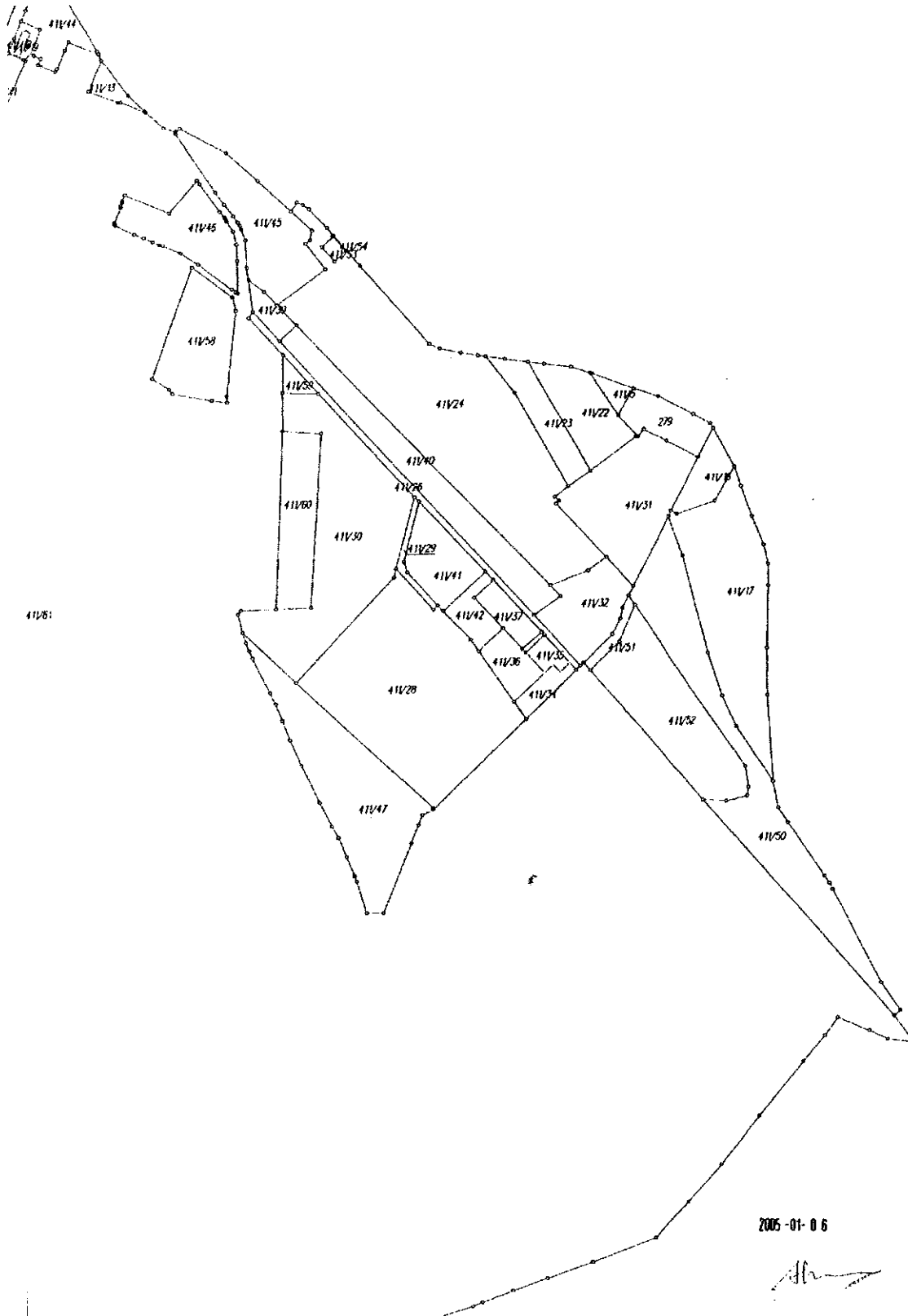
Obreń MIASTO ORZYSZ

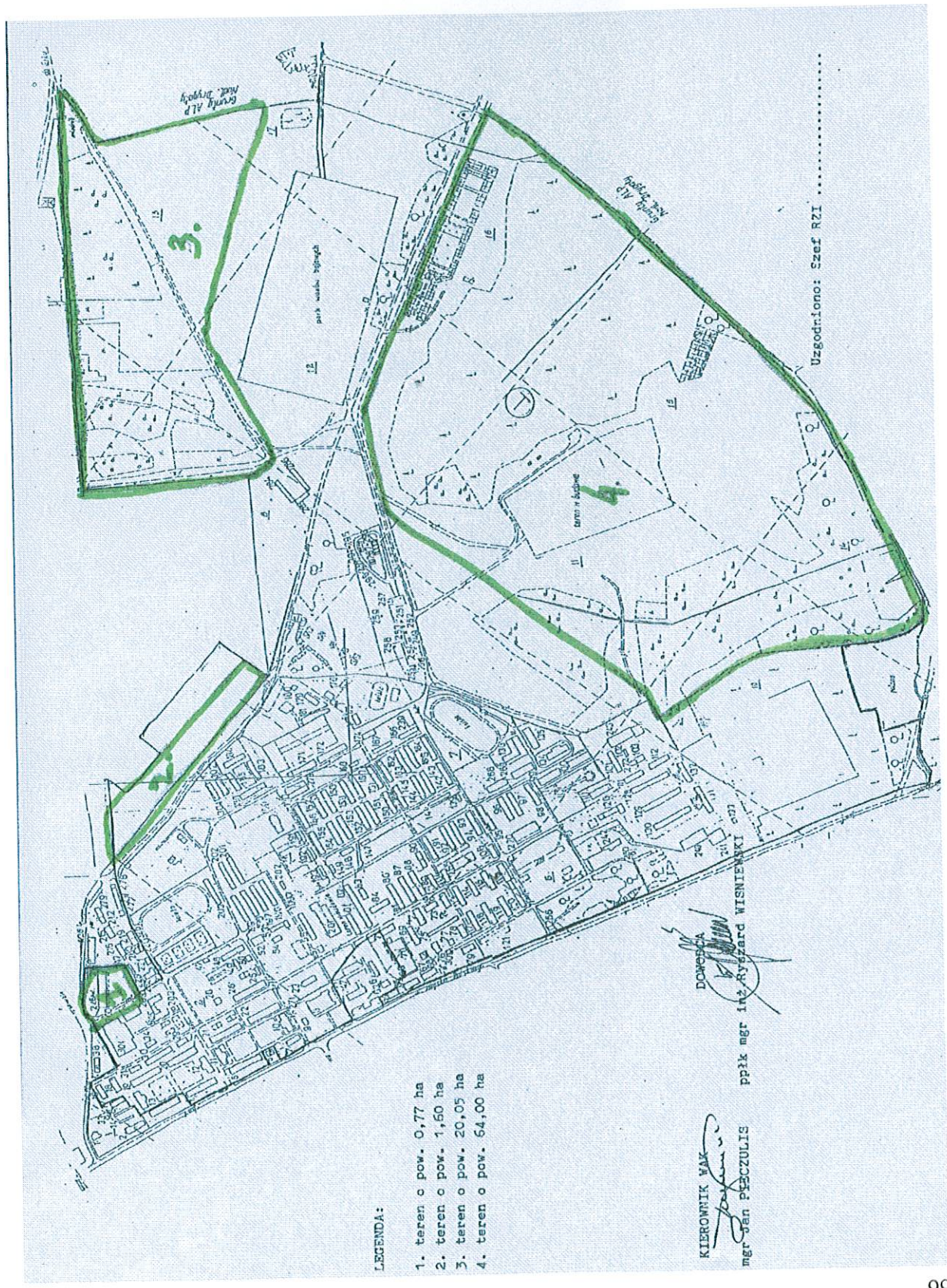
Ulica WOJSKA TOLSKIEGO

Powiat Pisz
woj. warmińsko-mazurskie

Kopia mapy ewidencyjnej
SKALA 1 : 5000

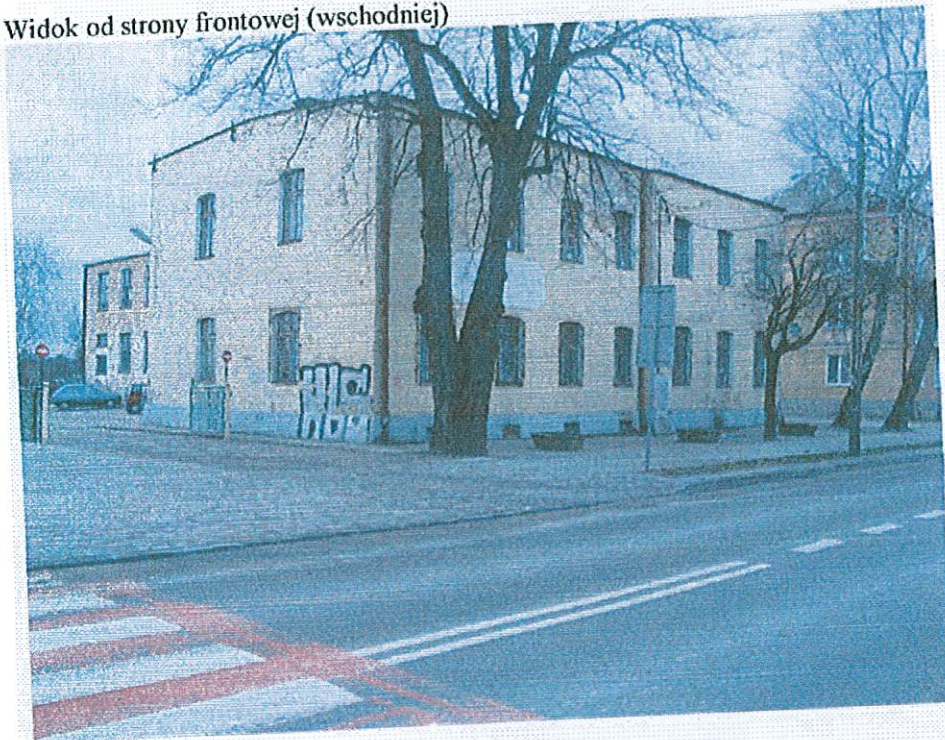

Budynki po Spółdzielni Pracy Odzieżowej „Miarex”- Adoptowane na budynki Szkoły Podstawowej

Widok od strony frontowej (wschodniej)

Widok od strony zachodniej

4.4. Uzasadnienie wyboru obszarów rewitalizacji

Zgodnie z założeniami ZPORR oraz praktyki prowadzenia procesów rewitalizacji w Polsce, obszary poddane rewitalizacji muszą spełniać odpowiednie kryteria wyboru. Kryteria te zostały przedstawione na początku podrozdziału. Uzasadnienie liczbowe spełniania kryteriów przez poszczególne obszary zostały opisane w rozdziale 3 charakterystyka obecnej sytuacji Orzysza.

Analiza została przeprowadzona w trzech obszarach funkcjonalnych – przestrzennym, gospodarczym oraz społecznym. Z uwagi na charakter programów rewitalizacji obszarów powojсковych największe znaczenie w wyborze obszarów rewitalizacji mają względy **przestrzenne** (m.in. występowanie zdegradowanych obiektów budowlanych na terenach powojсковych, zły stan infrastruktury komunalnej, brak odpowiedniego uzbrojenia terenów).

W związku z tym zasięgiem terytorialnym rewitalizacji objęto tereny spełniające następujące warunki

- Istniejący teren powojсковy i przemysłowy;
- Duży problem degradacji technicznej infrastruktury i budynków;
- Zanieczyszczenie środowiska naturalnego (szczególnie na obszarach poligonu wojсковego).

4.5. Cele przestrzenne rewitalizacji

Na podstawie analizy sytuacji przeprowadzonej w rozdziale 3 Programu określono następujące **problemy** w sferze przestrzennej na zdefiniowanym powyżej obszarze, które podlegać będą rewitalizacji:

- Duże zróżnicowanie funkcjonalno-przestrzenne miasta;
- Duże potrzeby modernizacyjne dróg gminnych i wewnętrznych – słaba dostępność do terenów powojсковych i przemysłowych;
- Słabe uzbrojenie terenów powojсковych i przemysłowych;
- Postępująca degradacja środowiska;

- Niski poziom bazy kulturalno-rekreacyjnej;
- Niespójne zagospodarowanie przestrzenne, brak koncepcji zagospodarowania terenów zielonych.

Na podstawie tak wyrażonych problemów, wyodrębniono następujące cele rewitalizacji w obszarze przestrzennym, zmierzające do zmniejszenia negatywnego oddziaływania ww. problemów:

- Zmiana dotychczasowych funkcji obszarów po-wojskowych i adaptacja terenu oraz znajdujących się tam obiektów na cele: usługowe, gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne, kulturalne i turystyczne;
- Włączenie obszarów powojсковych i przemysłowych znajdujących się na terenie miast w jeden organizm miejski poprzez odpowiednie zagospodarowanie znajdującego się tam terenu;
- Ochrona środowiska naturalnego przyczyniająca się do rekonwersji terenu poprzez tworzenie stref zieleni (w szczególności zalesianie) oraz rozbiórkę niepotrzebnych instalacji z terenów po-wojskowych w celu nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych;
- Polepszenie stanu infrastruktury komunalnej wpływającej na poprawę konkurencyjności obszarów rewitalizowanych.

Cele te są zbieżne z celami określonymi w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Orzysz, Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz w Uzupełnieniu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

5. PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2005 – 2006 NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM

Celem rewitalizacji obszarów powojсковych jest zmiana dotychczasowych funkcji i adaptacja terenu oraz znajdujących się tam obiektów na cele: usługowe, gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne, kulturalne i turystyczne. Priorytetowo będą traktowane projekty dostarczające funkcje gospodarcze. Istotnym także będzie włączenie obszarów po-wojskowych znajdujących się na terenie miast w jeden organizm miejski poprzez odpowiednie zagospodarowanie znajdującego się tam terenu. W ramach tego poddziałania szczególna uwaga

zostanie także zwrócona na kwestie ochrony środowiska naturalnego przyczyniającą się do rekonwersji terenu poprzez tworzenie stref zieleni, oraz rozbiórkę niepotrzebnych instalacji z terenów i powojсковych i poprzemysłowych w celu nadanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych tym terenom.

Każdy beneficjent/podmiot, który zamierza realizować przedsięwzięcie z jakichkolwiek programów oferujących zewnętrzne finansowanie, dla których warunkiem jest zgodność z LPR, musi uzyskać akceptację Burmistrza wskazującą na zbieżność realizowanego przedsięwzięcia z celami LPR (procedura ubiegania się o akceptację została opisana w dalszych rozdziałach). W toku konsultacji z partnerami społecznymi i gospodarczymi, przeprowadzonych w trakcie opracowywania Programu udało się wyodrębnić (wskazać) projekty, które wpisują się w założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Po-wojskowych.

Lista rodzajów projektów, które mogą podlegać wsparciu jest szeroka i pokrywa się z zakresem inwestycji wspieranych w ramach Uzupelnienia ZPORR. W poniższych tabelach oprócz obszaru podano również wielkość nakładów finansowych potrzebnych do realizacji inwestycji.

Projekt 1

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Modernizacja drogi gminnej na terenie powojkowym- ulica Wierzbńska w Orzyszu
Opis przedsięwzięcia	Celem działania jest zwiększenie wewnętrznej spójności oraz zewnętrznej dostępności transportowej gminy. Nowoczesna, sprawna infrastruktura drogowa w zdecydowanej mierze decyduje o rozwoju społeczno-gospodarczym określonego obszaru. Poza tym modernizacja dróg powoduje poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz ułatwia tranzyt towarów przez teren gminy, który również może napędzać lokalną gospodarkę. Modernizacja i poprawa jakości komunikacyjnej w powiecie zwiększy atrakcyjność terenów przeznaczonych pod inwestycje i spowoduje większe zainteresowanie podmiotów gospodarczych rozwojem i zatrudnianiem ludności w regionie. Sieć dróg w gminie określić można jako wystarczającą. Jednakże zły stan techniczny dróg pilnie wymaga remontów i utwardzenia. Dlatego drugim problemem zidentyfikowanym w analizie sytuacji społeczno-gospodarczej jest zły stan dróg.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2005-2006 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	2 200 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Projekt 2

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Uzbrojenie w infrastrukturę techniczną terenów przy ul. Wyzwolenia i Wierzbńskiej
Opis przedsięwzięcia	Umożliwienie inwestorom zewnętrznym oraz lokalnym przedsiębiorcom inwestowania na terenach przeznaczonych w Studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do rozwoju przemysłu lub usług poprzez uzbrojenie je we wszystkie niezbędne elementy infrastruktury. Jak wynika z analizy społeczno-ekonomicznej miasta uzbrojenie terenów powojaskowych może stać się czynnikiem aktywizującym gospodarkę gminy (poprzez pojawienie się inwestorów z branży turystycznej oraz usług). Doprowadzenie do uzbrojenia terenów przeznaczonych pod inwestycje powinno, więc doprowadzić do zwiększenia aktywności gospodarczej. Nowe powstałe podmioty powinny przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2006-2007 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	1 150 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Projekt 3

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Utworzenie Centrum Kultury i Aktywizacji Zawodowej poprzez adaptację i modernizację obiektów oraz zagospodarowanie terenu przy ul. Wojska Polskiego
Opis przedsięwzięcia	Celem działania jest rozwój aktywności kulturalno-rekreacyjnej w gminie. Ważnym zadaniem systemu edukacyjnego (oprócz głównej funkcji szkoleniowej) staje się wieloaspektowa profilaktyka zjawisk patologicznych (obejmujących stan zdrowia uczniów, dojrzałość psychiczną, itp.). Ich rozpoznawanie i powstrzymywanie w środowisku szkolnym, staje się niezbędnym uzupełnieniem oferty edukacyjnej. W tym celu powinno się rozwijać – w miarę możliwości finansowych - formy pozaszkolnej działalności oświatowo-wychowawczej, zarówno rozwijającej indywidualne potrzeby i zainteresowania uczniów, jak również organizującej czas wolny (sport, rekreacja, turystyka). Aby zapewnić prawidłowe spełnianie wyżej wymienionych funkcji, konieczny jest odpowiedni poziom wyposażenia placówek edukacyjnych w odpowiednie obiekty np. świetlice wiejskie, centra sportowe, kultury itp.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2006-2007 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	11 000 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Projekt 4

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Remont i adaptacja budynku po „Miarex” na potrzeby Szkoły Podstawowej w Orzyszu
Opis przedsięwzięcia	Głównym celem inwestycji jest osiągnięcie wysokich standardów technicznych obiektu, wyrównanie szans w dostępie do obiektów infrastruktury edukacyjnej pomiędzy społecznościami z dużych i mniejszych obszarów miejskich. Wykonanie przedsięwzięcia inwestycyjnego poprawi jakość kształcenia oraz poziom przygotowania zawodowego. Edukacja jest bowiem jedną z najważniejszych dziedzin, która będzie miała decydujący wpływ na osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, konkurencyjności, innowacyjności, tworzenia zwiększonych możliwości zatrudnienia i lepszych miejsc pracy, przeciwdziałania marginalizacji społecznej i promowanie aktywnych postaw obywatelskich oraz tworzenie polityki regionalnej. Aby rola ta mogła być w pełni wypełniona, należy zainwestować nie tylko odpowiednie środki w systemy edukacyjne państw członkowskich UE, ale także zapewnić właściwą alokację środków oraz skuteczne, właściwe zarządzanie procesem inwestowania.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2005- 2006 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	2 500 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Projekt 5

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości poprzez adaptację i modernizację budynków powojсковych w Orzyszu
Opis przedsięwzięcia	Umożliwienie inwestorom zewnętrznym oraz lokalnym przedsiębiorcom inwestowania na terenach przeznaczonych w Studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do rozwoju przemysłu lub usług poprzez uzbrojenie je we wszystkie niezbędne elementy infrastruktury. Jak wynika z analizy społeczno-ekonomicznej miasta uzbrojenie terenów powojсковych może stać się czynnikiem aktywizującym gospodarkę gminy (poprzez pojawienie się inwestorów z branży turystycznej oraz usług).Doprowadzenie do uzbrojenia terenów przeznaczonych pod inwestycje powinno, więc doprowadzić do zwiększenia aktywności gospodarczej. Nowe powstałe podmioty powinny przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2007- 2013 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	4 000 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Projekt 6

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Utworzenie Centrum Aktywizacji Zawodowej poprzez adaptację i modernizację obiektów oraz zagospodarowanie terenu przy ul. Wojska Polskiego
Opis przedsięwzięcia	Pobudzenie świadomości zawodowej mieszkańców gminy, organizowanie kursów, szkoleń oraz zmiana kwalifikacji zawodowych zainteresowanych mieszkańców, organizowanie szkoleń na życzenie konkretnych inwestorów.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2007- 2013 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	5 200 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Projekt 7

Beneficjent:	Gmina Orzysz
Nazwa przedsięwzięcia:	Zagospodarowanie terenu na cele Młodzieżowego Centrum Kultury
Opis przedsięwzięcia	Poprawa warunków istniejącego terenu przy budynkach przeznaczonych na Młodzieżowe Centrum Kultury, w celu poprawienia funkcjonalności jednostki. Stworzenie zaplecza sportowo-kulturowego dla młodzieży.
Okres realizacji (łącznie z opracowaniem dokumentacji)	2007- 2013 - harmonogram prac będzie zależał od uzyskanych dotacji
Przewidywany łączny koszt inwestycji	4 500 000 PLN
Przewidywane źródło finansowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środki własne gminy (15%); ▪ Środki z budżetu państwa (10%); ▪ Dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (75%).

Tabela 24. Źródła finansowania projektów inwestycyjnych na lata 2005-2006

Lp.	Nazwa Projektu	Nakłady ogółem w zł	Nakłady wg źródeł finansowania w roku 2006		
			Środki UE	Budżet Państwa	Gmina Orzysz
1	Modernizacja drogi gminnej na terenie powojkowym- ulica Wierzbińska w Orzyszu	2 200 000 zł	1 650 000 zł	220 000 zł	330 000 zł
2	Uzbrojenie w infrastrukturę techniczną terenów przy ul. Wyzwolenia i Wierzbińskiej	1 150 000 zł	862 500 zł	115 000 zł	172 500 zł
3	Utworzenie Młodzieżowego Centrum Kultury poprzez adaptację i modernizację obiektów oraz zagospodarowanie terenu przy ul. Wojska Polskiego	11 000 000 zł	8 250 000 zł	1 100 000 zł	1 650 000 zł
4	Remont i adaptacja budynku po „Miarex” na potrzeby Szkoły Podstawowej	2 500 000 zł	1 875 000 zł	250 000 zł	375 000 zł

Tabela 25. Źródła finansowania projektów inwestycyjnych na lata 2007-2013

Lp.	Nazwa Projektu	Nakłady ogółem w zł	Nakłady wg źródeł finansowania w roku 2006		
			Środki UE	Budżet Państwa	Gmina Orzysz
1	Utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości poprzez adaptację i modernizację budynków powojkowych.	4 000 000 zł	3 000 000 zł	400 000 zł	600 000 zł
2	Utworzenie Centrum Aktywizacji Zawodowej poprzez adaptację i modernizację obiektów oraz zagospodarowanie terenu przy ul. Wojska Polskiego	5 200 000 zł	3 900 000 zł	520 000 zł	780 000 zł
3	Zagospodarowanie terenu na cele Młodzieżowego Centrum Kultury	4 500 000 zł	3 375 000 zł	450 000 zł	675 000 zł

Zadania inwestycyjne możliwe do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów powojkowych mają zróżnicowany wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy wspieranych obszarów. Biorąc pod uwagę fakt, iż wymienione inwestycje nie wyczerpują pełnej listy przedsięwzięć, jakie będą spełniały założenia niniejszego Programu, wybór zadań do realizacji będzie uzależniony od **dostępności środków** oraz **stopnia realizacji przez inwestycję celów LPR**. Inwestycje przewidziane do realizacji, wpisujące się w założenia Programu Rewitalizacji Obszarów Powojkowych, mogą mieć kluczowe znaczenie dla przyszłego rozwoju społeczno-ekonomicznego Orzysza. Inwestycje te będą oddziaływać na wiele aspektów

funkcjonowania gospodarki miasta: od elementów związanych z poprawą infrastruktury komunalnej pełniącej rolę pomocniczą w procesach rewitalizacyjnych poprzez działania gospodarcze i społeczne w skupiskach mieszkalnych zlokalizowanych w pobliżu terenów rewitalizowanych po konkretne inwestycje majątkowe na terenach powojaskowych.

Ze względu na wagę poszczególnego rodzaju inwestycji na długofalowy rozwój obszarów poddanych rewitalizacji, a w konsekwencji rozwój całego miasta oraz mając na uwadze rozwiązania prawne wpływające na konieczność realizacji poszczególnych typów inwestycji, określono następującą hierarchię ich ważności:

- Przedsięwzięcia prowadzące do poprawy stanu infrastruktury komunalnej poprawiające konkurencyjność i możliwości rozwojowe terenów rewitalizowanych (m.in. drogowej i ochrony środowiska);
- Renowacja zdegradowanych obiektów i uporządkowanie obszarów powojaskowych w celu wykorzystania ich do realizacji funkcji gospodarczych – np. prace rozbiórkowe lub modernizacyjne przygotowujące obszary dla nowych inwestorów;
- Renowacja zdegradowanych obiektów i uporządkowanie obszarów powojaskowych w celu wykorzystania ich do realizacji innych funkcji, m.in. edukacyjnych, kulturalnych, turystycznych, społecznych, mieszkaniowych -np. utworzenie centrum kultury w budynkach powojaskowych;
- Przedsięwzięcia wpływające na polepszenie stanu cennych architektonicznie obiektów leżących w granicach obszarów rewitalizowanych;
- Przedsięwzięcia wpływające na zmniejszenie skutków negatywnych przemian społecznych na terenach objętych bezpośrednimi skutkami procesów restrukturyzacyjnych - tworzenie dostosowanej do potrzeb infrastruktury społecznej;
- Przedsięwzięcia prowadzące do zwiększenia potencjału intelektualnego mieszkańców oraz przystosowania do nowych warunków panujących na rynku pracy- rewitalizacja obiektów kulturalnych i edukacyjnych na obszarach otaczających tereny po-przemysłowe, objętych zasięgiem Programu.

Pod uwagę przy wyborze projektów do realizacji będą brane także takie kryteria

jak:

- Wpływ projektu na ochronę środowiska naturalnego;
- Wielkość obszaru powojaskowego objętego inwestycją;
- Liczba/powierzchnia budynków poddanych renowacji;

- Liczba planowanych nowych miejsc pracy;
- Koszt jednostkowy utworzenia jednego nowego miejsca pracy;
- Wielkość terenów inwestycyjnych przygotowanych pod realizację nowych przedsięwzięć;
- Liczba mieszkańców objęta oddziaływaniem projektu;
- Zgodność z założeniami Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego;
- Efekty estetyczne w przypadku realizacji projektów polegających na uporządkowaniu terenów publicznych;
- Wpływ projektu na zmniejszenie występowania zjawisk patologicznych i przestępczości;
- Powierzchnia usługowa powstała na zrewitalizowanych terenach powojkowych.

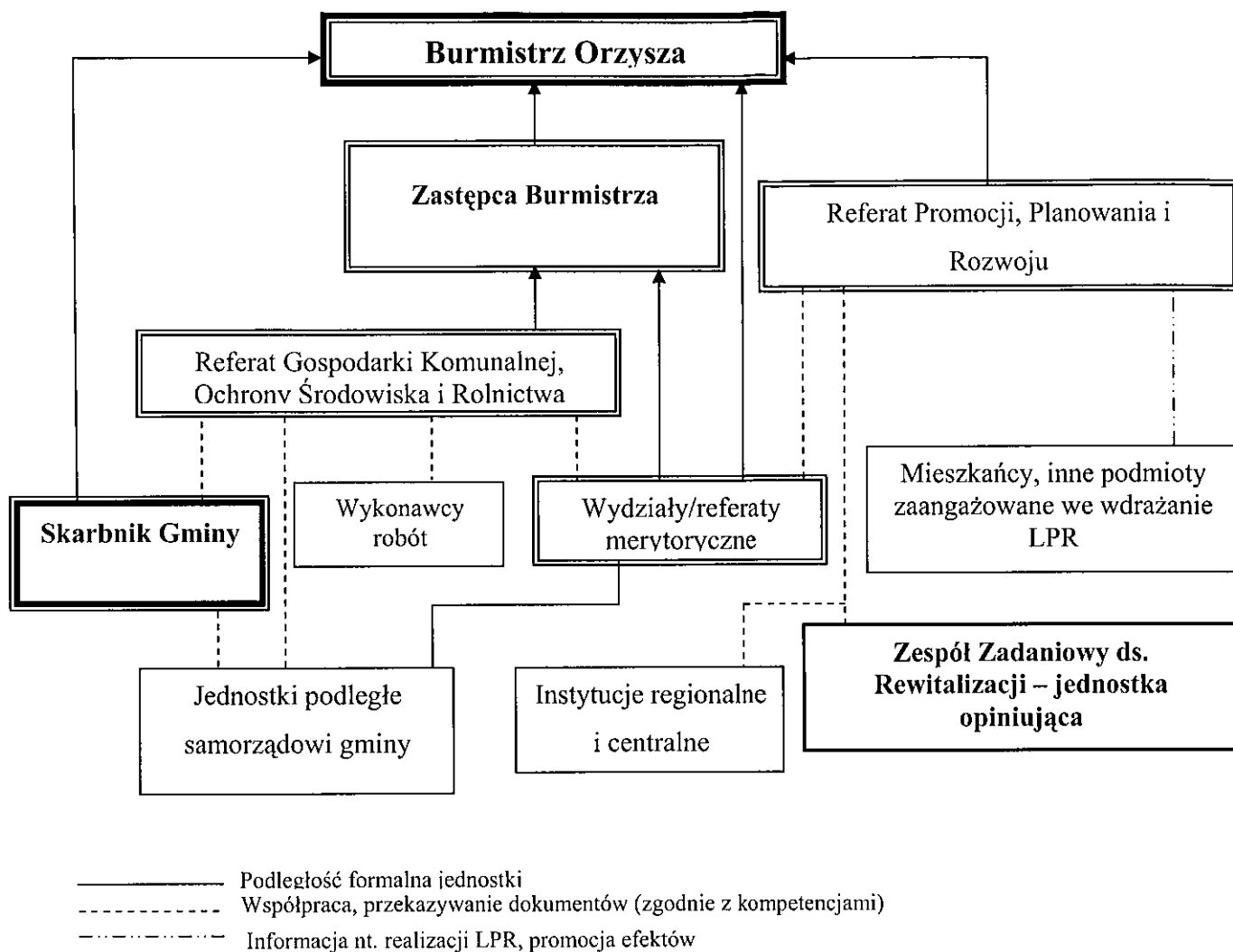
6. SYSTEM WDRAŻANIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI OBSZARÓW POWOJSKOWYCH I POPRZEMYSŁOWYCH ORZYSZA

Warunkiem obowiązywania Programu Rewitalizacji Obszarów Po-wojskowych jako aktu prawa funkcjonującego w Orzyszu jest jego przyjęcie do realizacji na mocy Uchwały Rady Miejskiej.

Akt ten wskaże wolę Rady Miasta do zharmonizowanego jego rozwoju na zasadach określonych w Programie. Ważnym elementem decydującym o skuteczności realizacji założeń i celów każdego dokumentu planistycznego jest skuteczny i przemyślany system jego wdrażania.

System wdrażania LPR będzie zgodny z wymogami określonymi dla wdrażania poszczególnych projektów w ramach ZPORR, które to wymogi zostały określone w treści dokumentu programowego, Uzupełnienia ZPORR, „Ogólnym Podręczniku Wdrażania ZPORR”, aktach prawnych związanych z wdrażaniem funduszy strukturalnych (m.in. Ustawa z dn. 24 kwietnia 2004r. o Narodowym Planie Rozwoju) oraz innymi przygotowanymi przez instytucje zaangażowane w ZPORR dokumentami metodycznymi i aktami prawnymi. Na poniższym schemacie określono jednostki/podmioty, które będą odgrywać najistotniejszą rolę we wdrażaniu Programu oraz relacje zachodzące między nimi.

Rysunek 18. Podmioty zaangażowane we wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji

W ramach Urzędu Miejskiego Orzysza został powołany Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji. Brał on aktywny udział w opracowaniu założeń Programu i pełni funkcję ciała doradczego dla Burmistrza Orzysza w przedmiotowej kwestii. Główną rolę w przygotowaniu odpowiednich wniosków aplikacyjnych, zgodnych z formatem wniosku do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach ZPORR, odegrają pracownicy Urzędu Miejskiego, którzy będą odpowiedzialni za pełen nadzór nad realizacją zadań, w których jako beneficjent występuje miasto. Główną rolę w tym procesie odgrywają pracownicy Referatu Promocji, Planowania i Rozwoju raz poszczególnych wydziałów merytorycznych.

Za projekty własne miasta Orzysza odpowiedzialni będą pracownicy Urzędu Miejskiego
między innymi za:

- Przygotowanie dokumentacji technicznej (nadzór nad pracami projektantów i innych zewnętrznych ekspertów), studiów wykonalności zgodnych z wytycznymi Ministerstwa Gospodarki i Pracy oraz wszystkich innych załączników niezbędnych do realizacji projektu;
- Nadzór techniczny i merytoryczny nad Inżynierem Projektu;
- Przygotowanie wniosków według obowiązujących procedur i zasad oraz złożenie ich w odpowiednim terminie w Instytucji Wdrażającej dany program;
- Współpracę z jednostkami podległymi realizującymi projekty finansowane z budżetu gminy (pomoc tym jednostkom w przygotowaniu dokumentacji);
- Współpracę z samorządem powiatowym i regionalnym;
- Współpracę z Instytucją Zarządzającą ZPORR (Ministerstwo Gospodarki i Pracy) oraz z Instytucją Pośredniczącą (Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki) w zakresie wdrażanych projektów;
- Przygotowanie odpowiedniej dokumentacji niezbędnej w razie przeprowadzenia kontroli realizacji projektów przez instytucje uprawnione (m.in. Instytucję Pośredniczącą, Urzędy Kontroli Skarbowej, uprawnione organy Komisji Europejskiej);
- Nadzór nad właściwym wdrażaniem LPR (monitoring);
- Przygotowanie i wykonanie przetargów;
- Zgodną z wymogami funduszy strukturalnych archiwizację dokumentacji;
- Opracowywanie zgodnie z zapisami umów finansowania projektów okresowych, rocznych i końcowych raportów monitoringowych z realizacji projektów;
- Zapewnienie właściwej z wytycznymi EFRR i UZPORR promocji projektów, ze szczególnym uwzględnieniem faktu zaangażowania środków unijnych.

Nadzór nad całością realizowanych projektów sprawuje osobiście **Burmistrz Orzysz**, natomiast nadzór nad kwestiami finansowymi związanymi z realizacją projektów sprawuje Referat Finansowy oraz Skarbnik Gminy, który kontrasygnuje wszystkie dokumenty (zgodnie ze statutem gminy).

Do głównych zadań pracowników odpowiedzialnych za finanse należy m.in.

- Opracowanie harmonogramów płatności;
- Dbłość o zabezpieczenie wydzielonych subkont na potrzeby realizowanych zadań;
- Właściwe opisywanie faktur;

- Przygotowanie i/lub akceptacja wniosków o refundację poniesionych wydatków ze środków funduszy strukturalnych, budżetu państwa i innych źródeł zgodnie z określonymi przez dysponentów zasadami;
- Dokonywanie płatności na rzecz wykonawców robót;
- Dokonywanie płatności na rzecz innych jednostek zaangażowanych w realizację projektów;

Należy także sprecyzować odpowiedzialność podmiotów pełniących rolę **beneficjentów końcowych**. Beneficjent końcowy realizujący projekt w ramach LPR Orzysza korzystając ze środków pomocowych Unii Europejskiej odpowiedzialny będzie za poprawność wydatkowania środków przeznaczonych na dany projekt. W szczególności Beneficjent Końcowy będzie odpowiedzialny za to, że:

- Wybór wykonawcy oraz procedura zawarcia z nim umowy nastąpi zgodnie z postanowieniami ustawy „Prawo zamówień publicznych”;
- Zestawienie wydatków będzie dokładne i prawdziwe, a wyniki zostaną uzyskane z systemów księgowania;
- Umowa w wykonawcę będzie zawierana zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami wdrażania funduszy strukturalnych, m.in. w ramach ZPORR;
- Projekt będzie wdrażany zgodnie z zawartą umową o przyznanie dofinansowania;
- Poczynione wydatki dotyczyć będą operacji faktycznie dokonanych.

Główne warunki powodzenia wdrażania Programu Rewitalizacji to:

- Aktywna obecność różnego typu inwestorów;
- Dobrowolność przystępowania do Programu;
- Właściwa skala działań i autonomia jednostki zarządzającej (w tym przypadku – Miasto Orzysz);
- Elastyczność i pragmatyzm w konkretnych realizacjach przy jednoczesnym zachowaniu przyjętej strategii działań;
- Przygotowanie i mobilizacja wszystkich partnerów instytucjonalnych: banków, organu wykonawczego miasta, inwestorów budowlanych, prywatnych właścicieli mieszkań i budynków, wspólnot mieszkaniowych, kupców, stowarzyszeń lokalnych;

- Wprowadzenie planowanych zamierzeń do *programów regionalnych* dla zapewnienia współfinansowania publicznego;
- Zaprogramowanie lokalnych instrumentów pomocy dla inwestowania w dziedzinie infrastruktury, działań budowlanych jak remonty, dobudowy, rozbudowy, adaptacje itp.;
- Przygotowanie programów rozwoju gospodarczego, np. w dziedzinie przywrócenia lub rozwoju sektorów usług, handlu oraz drobnej przedsiębiorczości.

W przypadku realizacji inwestycji finansowanych w ramach Programu Rewitalizacji Obszarów Po-wojskowych, podmiot starający się o dofinansowanie z zewnętrznych źródeł musi uzyskać akceptację przez Burmistrza Orzysza o zgodności projektu z LPR. Podmiot zainteresowany przedłoży w Referacie Promocji, Planowania i Rozwoju krótką metrykę projektu, mogące wskazywać na jego zgodność z celami LPR. Przedkładana do UM metryka projektu obligatoryjnie musi zawierać następujące elementy, ułatwiające stwierdzenie jego zgodności z LPR:

- Tytuł projektu;
- Wskazanie beneficjenta projektu (podmiot odpowiedzialny za jego realizację);
- Przedmiot/zakres inwestycji;
- Wskazanie obszaru rewitalizacji zgodnego z Programem;
- Wskazanie zgodności z konkretnymi celami Programu Rewitalizacji;
- Wartość projektu w PLN;
- Okres rzeczowej realizacji projektu;
- Stan przygotowania dokumentacji projektu;
- Przewidywane źródła finansowania projektu.

W przypadku stwierdzenia takiej zgodności przez pracowników Urzędu Miejskiego (w razie wątpliwości możliwa jest konsultacja z członkami Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji lub Komisjami Rady Miejskiej), podmiot otrzymuje akceptację potwierdzającą zgodność projektu z celami LPR podpisaną przez Burmistrza Orzysza, które załączane jest wraz z kopią LPR do wniosku aplikacyjnego. Kopia wydanej akceptacji archiwizowana jest w Urzędzie, co pozwoli na efektywny monitoring Programu zgodnie z założeniami rozdziału 6.

Ze względu na dużą liczbę podmiotów, które mogą być zainteresowane realizacją przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujących się w założenia Programu należy zapewnić, iż będzie on dostępny dla każdego z nich. LPR zostanie umieszczony na stronach internetowych Gminy Orzysz oraz równocześnie Program będzie dostępny w ramach Biuletynu Informacji Publicznej

(BIP). Ze względu na konieczność dołączenia kopii Programu przyjętego przez Radę Miasta opatrzoną odpowiednimi podpisami i adnotacjami, przez każdy podmiot składający wniosek o dofinansowanie z funduszy strukturalnych, będzie on dostępny w wersji papierowej w Urzędzie Miejskim. Otrzymanie potwierdzonej za zgodność z oryginałem kopii LPR może nastąpić po uzyskaniu akceptacji, o której mowa powyżej.

7. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

7.1. System monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Orzysza

W trakcie wdrażania LPR pojawia się potrzeba porównywania zgodności i stopnia realizacji poszczególnych celów Programu. Monitoring wdrażania LPR prowadzi Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji, dokonując oceny jego realizacji raz na pół roku, podczas spotkania grupy. W przypadku stwierdzenia konieczności dokonania korekt w LPR fakt ten jest przekazywany Burmistrzowi Orzysza. Niezbędnych korekt (np. polegających na rozszerzeniu zasięgu obszarów objętych Programem) dokonują pracownicy Urzędu Miejskiego. Zmieniony Program po zatwierdzeniu przez Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji, a następnie przez Burmistrza Orzysza, przedkładany jest pod obrady Rady Miejskiej w celu dokonania zmian właściwą uchwałą. Szczególnie ważnym elementem wdrażania Programu jest umiejętne określenie sprawnego systemu kontroli i monitorowania realizacji strategicznych programów realizacyjnych. Podstawowym zadaniem tego systemu jest dostarczenie bieżących informacji o tym, czy strategiczne cele rozwoju są osiąganе oraz w jakim stopniu.

System monitorowania i kontroli realizacji strategicznych programów realizacyjnych powinien być skierowany na:

- Analizę postępów w realizacji Programu;
- Kontrolę terminów wykonania poszczególnych zadań.

W celu bieżącego monitoringu realizacji założeń Programu pracownicy Urzędu prowadzą ewidencję tych przedsięwzięć, które uzyskały akceptację zgodności z celami realizacji Programu oraz inwestycji własnych Gminy Orzysz, które realizowane są na obszarach objętych Programem

Rewitalizacji i realizują nakreślone w nim cele. W przypadku inwestycji realizowanych przy wykorzystaniu funduszy strukturalnych, ważnym instrumentem pozwalającym na monitoring realizacji całego Programu są raporty monitoringowe przedkładane do Instytucji Płatniczej.

Zgodnie z Art. 34 Rozporządzenia Rady (UE) Nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 r. wprowadzającego ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych, monitorowanie obejmuje zarówno monitoring rzeczowy, będący elementem zarządzania poprzez cele określone w programie, jak i monitorowanie wskaźników finansowych, będących funkcją zarządzania finansowego programem.

Miarami osiągnięcia celów lokalnego programu rewitalizacji będą prezentowane niżej wskaźniki, których osiągnięcie sprawdzane będzie w ramach prowadzonego cyklicznie, w okresach rocznych, monitoringu. Monitorowanie i ocenę realizacji programu prowadzić będą pracownicy Urzędu Miejskiego w Orzyszu, przy współpracy z Komisją ds. rewitalizacji obszarów powojсковych, na podstawie danych uzyskanych od podmiotów zaangażowanych w rewitalizację obszarów powojсковych. Uzyskane informacje będą służyły ocenie postępu realizacji i efektywności wdrażania projektów. Monitoring prowadzony będzie w zakresie rzeczowym na poziomie produktu, rezultatu i oddziaływania. Przy wyborze wskaźników kierowano się założeniem, aby wskaźnik w sposób syntetyczny pozwalał ocenić postęp i efektywność realizacji programu rewitalizacji, a także był możliwy do pomiaru - na podstawie danych od projektodawców, danych gminy bądź z oficjalnej statystyki. Prowadzony monitoring pozwoli na ocenę realizacji celów programu i będzie podstawą ewentualnych zmian w jego zapisach w zakresie rzeczowym i czasowym projektów do realizacji, bądź korekt wskaźników lub uzupełnienia monitorowania o nowe miary.

Tabela 25. Wskaźniki osiągnięć realizacji lokalnego programu rewitalizacji

Lp.	Wskaźniki	Jednostka miary
WSKAŹNIKI PRODUKTU		
1	Powierzchnia zdegradowanych obszarów powojennych poddanych rewitalizacji	m ²
2	Liczba zrewitalizowanych obiektów ogółem w tym na cele mieszkaniowe, usługowe, kultury, sportu, edukacyjne	Szt.
3	Powierzchnia zrewitalizowanych obiektów ogółem w tym na cele mieszkaniowe, usługowe, kultury, sportu, edukacyjne	m ²
4	Liczba nowowybudowanych obiektów ogółem w tym na cele mieszkaniowe, usługowe, kultury, sportu, edukacyjne	Szt.
5	Powierzchnia nowowybudowanych obiektów ogółem w tym na cele mieszkaniowe, usługowe, kultury, sportu, edukacyjne	m ²
6	Długość wybudowanych/zmodernizowanych dróg	km
7	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km
8	Długość wybudowanych/zmodernizowanych chodników	km
9	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej	km
10	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej	km
11	Długość wybudowanych/zmodernizowanych przyłączy (przykanalików)	km
12	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych przyłączy (przykanalików)	Szt.
13	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej	km
14	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci ciepłowniczej	km
15	Liczba nowych miejsc postojowych	Szt.
16	Liczba urządzeń dla osób niepełnosprawnych	Szt.
WSKAŹNIKI REZULTATU		
1	Liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze	Szt.
2	Liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów	Szt.
3	Liczba nowych ofert w zakresie kultury i turystyki	Szt.
4	Liczba osób korzystających z nowej lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej	Osoby
5	Liczba stanowisk pracy / nauki z dostępem do szerokopasmowego Internetu	Szt.
6	Liczba mieszkańców na terenach zrewitalizowanych	Osoby
7	Liczba korzystających z nowych ofert programowych w zakresie kultury i turystyki	Osoby

7.2. Ocena realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Orzysza

Raz do roku, wraz z oceną realizacji innych dokumentów programowych z perspektyw wykonania zadań ujętych w budżecie gminy, władze samorządowe będą miały za zadanie podsumować realizację zamierzeń inwestycyjnych przedstawionych w LPR oraz ocenić wpływ realizacji inwestycji na osiągnięcie celów LPR. Podsumowanie realizacji LPR w roku ubiegłym będzie przedkładane do oceny Radzie Miejskiej. Podsumowanie w formie skróconego raportu zawierać będzie m.in. kopie raportów dot. realizacji projektów, dla których beneficjentem jest miasto Orzysz oraz wnioski z prowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych LPR, które są przedmiotem rozważań w podrozdziale 6.3. Skrócony raport przygotowany przez pracowników UM Orzysz zawierać będzie również informacje nt. ilości i zakresu rzeczowego projektów, które otrzymały w badanym okresie Potwierdzenie zgodności z celami Programu.

Ocenie Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich, Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Po-wojskowych oraz Strategii Rozwoju Miasta Orzysza, ze względu na występujący duży związek między tymi dokumentami, przedstawiana będzie na sesji Rady Miejskiej w pierwszym kwartale każdego roku, na którą zostaną zaproszeni przedstawiciele podmiotów zaangażowanych w realizację Programów, włączając w to grono partnerów społecznych oraz przedstawicieli samorządu powiatowego oraz samorządu regionalnego.

7.3. Upowszechnienie efektów realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta

Bardzo ważnym elementem jest upowszechnianie osiągnięć związanych z realizacją LPR oraz zachęcanie do pełnego korzystania z udostępnionych dzięki niemu możliwości. Rozwiązania infrastrukturalne zaproponowane w Planie spełnią swoją funkcję, tylko wówczas, gdy zostaną właściwie wykorzystane zarówno w sposób bezpośredni jak i pośredni, tzn. zostaną osiągnięte planowane wskaźniki oddziaływania, identyfikowane w ramach poszczególnych projektów (wskaźniki te muszą być zgodne z celami Programu). Najważniejszym narzędziem komunikacji z potencjalnymi odbiorcami informacji w dobie rozwijającego się społeczeństwa informacyjnego, obok bezpośrednich kontaktów z zainteresowanymi, jest sieć internetowa. Miasto posiada własny, bardzo dobrze funkcjonujący i przyjazny dla internatów, serwis www.orzysz.pl, który stwarza nieograniczone możliwości w zakresie m.in. promocji osiągnięć Programu i zachęcenia podmiotów mających siedzibę na terenie miasta i poza nim do korzystania z jego efektów. Bardzo ważne jest wykorzystanie potencjału gospodarczego i pozytywnych zmian społecznych, jakie będą udziałem realizacji Programu.

Ważnym elementem będzie umieszczenie odnośników do strony internetowej miasta na innych, często odwiedzanych portalach internetowych (np. witrynie samorządu województwa warmińsko-mazurskiego), co w znacznym stopniu pozwoli na nisko-kosztową promocję miasta, jego osiągnięć i dziedzictwa.

W celu dotarcia z informacją i propozycją współpracy do jak największej grupy zainteresowanych ważne będzie wykorzystanie innych, tradycyjnych nośników informacji, jak lokalna i regionalna prasa oraz lokalne i regionalne rozgłoszenie radiowe i telewizyjne. Dla przybliżenia zagadnień związanych z realizacją LPR i przekonania wszystkich mieszkańców do tej idei i większego zaangażowania w czynne wsparcie rozwoju Miasta planowane jest

organizowanie dorocznych otwartych spotkań ze wszystkimi zainteresowanymi osobami, na których dyskutowane będą efekty realizowanych dotąd projektów i zamierzenia na przyszłość. Miasto, bądź wspierana przez miasto organizacja pozarządowa podejmie również kroki w celu pozyskania zewnętrznego finansowania na wydanie ulotki promującej walory miasta oraz efekty realizacji projektów w ramach LPR. Istnieje możliwość realizacji takiego przedsięwzięcia z gminami sąsiadującymi w ramach współpracy na rzecz rozwoju całego powiatu lub regionu. Za realizację tzw. *Public Relations* związanego z wdrażaniem Programu odpowiedzialni będą pracownicy Urzędu Miasta.

7.4. Upowszechnienie efektów realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta

Procesy rewitalizacyjne mają charakter dynamiczny, dlatego też konieczna będzie jego okresowa aktualizacja uwzględniająca zmiany na przekształcanych terenach. Przeprowadzenie pierwszej aktualizacji programu przewiduje się w 2006 roku, aby m.in. przystosować jego zapisy do uruchomienia procedur o współfinansowanie projektów środkami zewnętrznymi w latach 2007-2013. Program rewitalizacji może także podlegać aktualizacji w wyniku ustaleń sporządzonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W trybie sporządzania planu przewidziany jest udział społeczny poprzez składanie wniosków, dyskusję publiczną, jak również możliwość składania uwag do projektu planu. W treści planu uwzględnia się rozwiązania postulowane przez mieszkańców i podmioty gospodarcze, o ile nie są sprzeczne z przepisami prawa, interesem publicznym i zasadami kształtowania ładu przestrzennego. W dalszych działaniach gminy zostanie zapewniona spójność pomiędzy lokalnym programem rewitalizacji i miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, stanowiącymi prawo miejscowe dla danego obszaru. W celu partycypacji i komunikacji społecznej działania gminy w zakresie monitorowania, oceny realizacji i aktualizacji lokalnego programu rewitalizacji będą udostępniane lokalnym mediom oraz prezentowane na stronie internetowej Orzysza. Zaktualizowany program – opracowany przy udziale obecnych i przyszłych projektodawców, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Komisję ds. rewitalizacji obszarów powojkowych, zostanie przedłożony Radzie Miejskiej Orzysza do przyjęcia uchwałą.